

645 /
1985/2

განმცემი
საქართველო

საქართველოს საბჭოთა

ISSN 0321-1509

10
1985

თბილისის 178-ე საშუალო სკოლის მასწავლებელი ნატალია ლუგაძე

ლ. იაკობაშვილის ფოტო

ცოდნის წყარო გაგვიმართლებს

დღეს თქტომბრის აკვარელი
ფერად-ფერად
თავანია.

მაგ ფერებში, საყვარელო,
შენი ფერი შთაგარია!
მოგჩქეფს გული სთავიდან,
გულს მეერი რამ ავალა,
მეცნს ვნახავთ,
თუ გადავიტანთ, —
შენი ნახვა შთაგარია!
გარკრავი თვითი შტრუდის
და ვარდების სავანა,
შენ, მეორე ჩვენი დედა;
შენი სმუნა შთაგარია!
რა პანგებით,
რა ნორებით
მღერენ გზები სავალია,
ერთი დღე გაქვს საოქტომბროდ,
და ყველა დღე შთაგარია!
ეგ შრიალა დედა-ენა
ვარდ-ყვავილში ნაბანია,
პირველ გულს,
პირველ სმუნას
მხოლოდ შენ ერთს გაბარია!
განგვიმარტებ პირველ სავანს
ო, რა ღელვით განგვიმარტებ:
რომ უამრავ წყაროთაგან
ცოდნის წყარო გაგვიმართლებს!
გვითხარ,
გვითხარ
როგორც ლექსი,
სიყვარულით აღმურიანს:
სიყვარულში უკეთესი
ერთადერთი: — მამულია!
აჰ, ჩვენი ნაფუქრები
შენით მუდომის მკვიდრისია
და კაცობის საფუქველიც
შენგან ვითი: — სინდისია!
გული შენი,
ვით ფრნველი
მისი სიხვებით ცურვილია.
როცა გემომღერავ: — ზნე პირველი
ეს შევიდომის სურვილია!
და თქტომბრის აკვარელიც
ფერად ფერად თავანია
გამარჯობა, საყვარელო, —
დღეს შენი დღე შთაგარია!

ნაზი კილაგონია

„საქართველოს კალი“

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხა-
ტრულ-ლიტერატურული ეურნალი.

«САКАРТВЕЛОС КАЛИ»

Ежемесячный общественно-политический
и художественно-литературный журнал
ЦК КП Грузии.

შალვა ამონაშვილი

თითოეული, ვინაც მიხედობილი აქვს მრეზარდი თაობის უზრუნველნი დიდი სპორტი, არ უნდა იმუშაობას კალ დონესა და ანაკრისს, მას ახმაბრუნ ვიდილა, ხსოვრებრეხულ ზემოცილიაას, იმოდან, სულშია სიმედიდრას

მოიავლის სკოლის კონტრუბუტი

ფიქრები ხმაბალა

17.970

სკოლა განახლების გეგმა: რეფორმის იდეები თანდათანობით ისხამს ხორცს, ჩვენს წარმოდგენაში უფრო და უფრო ნაიღვად იკვთება მოხალისე სკოლის კონტრუბუტი.

რა არის საჭირო, რომ განახლების სიომ უფრო სწრაფად გაინათვის ახლანდელი სკოლის შენობა და მასში ახალი სული დაამკვიდროს?

ამ კითხვას ბევრი პასუხი აქვს: ვინ მატერიალურ ბაზას დაირიგლებს — შენობას არ გვიარგაო, კაბინეტ-ლაბორატორიები მოუწყობელი გვაქვს; ვინ — შეფხვამა მტერი გულუხვობა უნდა გამოიჩინოს; ვინ — პროგრამები და სახელმძღვანელოები უნდა განიტვირთოს; ვინ — მასწავლებლის ხელფასი უნდა გაიზარდოს; მიზობლებმა, საზოგადოებრიობამ მტერი პასუხისმგებლობა უნდა იგრძნოს... უამრავ პასუხს მივიღებთ ამ კითხვაზე. ზოგი საკუთარ პროექტსაც შევიფიქრებთ — როგორ უნდა მოიწყოს სკოლაში აღზრდის და სწავლების საქმე, ეს ნამდვილია — რეფორმის განხორციელებაში ბევრი, ძალზე ბევრი დიდი და პატარა საკითხის გადაწყვეტა მოგიწევს, შრომად იდი დავევტრდებ, მატერიალური რესურსები ბევრი დაგვებარდება, მაგრამ არის ერთი დიდი საკითხი, რომელზეც რეფორმის ბედაი დამოკიდებულია: რა წარმატებითად არ უნდა გადაწყვიტოთ ყველა განმარტნი, თუ ეს საკითხი არ მიგვარდება, არც რეფორმის საქმე დავევტრდებ: — საქმე უნება მასწავლებლებს, პედაგოგს, აღმზრდელს.

თავს ნების ვაძლევ უშუალოდ მიემართო მთა და ჩემი ფიქრები გავუზიარო. ძვირფასო მასწავლებლებო! ვთქვათ და

სკოლაში ყველაფერი ისეა მოწყობილი, როგორც ხშირად გვიანბრია: შენობაც საუკეთესოა, საკლასო ოთახებიც დიდაც და ნათელი, ავეჯი — უნიკალური, ხელფასიც დიდი და გინიშნეს. საქმარისთია ეს, რომ გატყუებით და თავდადებით იმუშაოთ? იმასაც ზომ არ მოითხოვთ, რომ ყველა ბავშვი თავადებში შემოგვიცინებდეთ და თქვენს ყოველ სიტყვას მარწყვით ვლბავდეს? ეს არ მოხდება, რადგან ჩვენი ბავშვები თვალსაჩინო ხელსაწყოთა ფაბრიკა-ქარხნებში კი არ მზადდებიან, არამედ მთა ჩვენი თანამედროვე ეპოქა ბავშვს, თითოეულ მათგანს ბუნება თავის უსაზღვრობას ასაგებს, ბავშვები მომავალში კიდევ უფრო შეიცვლებიან, მათთან აღმზრდელიობითი მუშაობა კიდევ უფრო ძნელი გახდება. მაშ, რა უნდა იყოს რეფორმის სული და გული?

სკოლის რეფორმა მასწავლებლებით იწყება. მტერიც ახლანდელი რეფორმის ღრმასვლები აქვს — მას ათასობით შემოქმედმა მასწავლებლებმა რაუჯარა საფუძველი, თანაც ერთი-ორი წლის წინ კი არა, დიდი ხნის წინ.

მასსოს ჩემი 40-იანი წლების მასწავლებელი — ჩემი (და განა მარტო ჩემი) სათაყვანებელი ვარო ვარდაიშვილი. ის ერთ-ერთი იმთავანი იყო, ვინც 80-იანი წლების სკოლის რეფორმას ამზადებდა. შუთვილიდა ქლხში დარბაზსელი, სახენათილი ქალი. ჩვენ არ გვეზინოდა მისი, რადგან გავუარობდა იგი. და იგი, რად იქცეოდა გაკვირვით? სიორაც შემოქმედებით თანამშრომლობად, ძიებდა, ცხარე დისკუტად მხატვრულ დილადა. „ვეფხისტყაოსანს“ ისე კი არ გავსავლიდა, რომ ტარიელი და ავთანდილი დავე-

ხასიათებინა და ადამიანთა მეგობრობაზე მალაფარდოვანი სიტყვებით ვველაპარაკა. ეს უკვდავი ქმნილება მას ისე მოქონდა ჩვენამდე, რომ თავად ვეცნოვარა სამშობლოს სიყვარული, თავად ვყოფილყავით რანდები მიფუნრობასა და მეგობრობაში. ვინ იყო ჩვენივითი ვარო ვარდაიშვილი? ვინ და ადამიანობის მასწავლებელი. ის დიდი ხანია გარდაიცვალა, მაგრამ ყველასთვის, ვინც მისი მოწაფე იყო, დღესაც ადამიანობის მასწავლებლად დარჩა. არა მგონია, ვარო ვარდაიშვილის ყოფილ მოწაფეს რამე შეეშალოს, ცხოვრების ზოჩილ-პიპილეთს აყევს, ცდუნება ვერ დაძლიოს. ამას სიამაყით ვამბობ. ვარო ვარდაიშვილი დღევანდელი რეფორმის ერთ-ერთი ფესვია. მას ქალაქში არც კოლოსკოში ვედა და არც დღის კარანი, არც დიდი ხელფასი ეძლეოდა და, თუ დამიჯარებო, არც წუნუნებდა. სული კი ამაღლებული ჰქონდა: ყვითლობილი, ფაქიზა და მის სულში ისე ვიფიქრა ჩასახლებულნი, როგორც მარტვანი ბუფი, დავა და თეთარი ცხობის მის გაკვირვებულ მასწავლებლებს ახდენდა.

იმას კი არ ვამბობ, რომ დღევანდელ დღესაც დავასა და ცარცს დავევტრდეთ, მაგრამ ის კი მგერა, რომ სკოლის განახლება ავეჯისა და მოწყობილობათა განახლების იმდენზე არ უნდა ავაგოთ.

მასწავლებლებს შეუძლია თქვას, უფრო მტერიც ვალდებოდა თქვას: სკოლის რეფორმა შე ვარ ჩემი პედაგოგიური სინდისით, შემოქმედებითი შრომით, თანამედროვე პედაგოგიური პოზიციით! როცა საკლასო ოთახის კარებს მიიხურებ და გაკვირვდის

ჩატარებას შეუდგები, ვინ გვეყოლება მე-
თავალადავ, როგორ ახორციელებდნ რე-
ვიზიონებს ან, საერთოდ, ახორციელებდნ თუ
არა? ესეც არ იცის, რად უნდა გვეჩვენებო-
დეს ახასი ინსპექტორა, რომ შედავოებო-
ნისონი წამოვიწყოფო?

მარცა ამსწავლებელიც არის და მასწავ-
ლებელიც!

არიან მასწავლებლები, რომლებსაც სუ-
ლივ არ მიუბარია სკოლაში: ბავშვები არ
უკრებენ, გაკვირდეს თავსა და ბოლოს ვერ
აბამენ, გაუთავებელი კონფლიქტში არიან
მასწავლებლებთან, ჯგუფ-ჯგუფად იბრუნენ
მშობლებს, რომ სწავლებლები ავასენ —
შვილებისათვის ვერ მოვიდოდნენ. არც
ბავშვებს მიუყვლინებენ არც მასწავლებლებ-
თან და უხარიათ, რაცა რამე მიხვდნენ მათ
გაკვეთილები ვივას. ან რა გაკვეთილ-
ებია, როცა მასწავლებლები და მოსწავლე-
ნი ურთიერთობა ნაწილად ჭიდილს ემსგავსება:
მასწავლებელი მოთხოვს მოსწავლეებისაგან
ცოდნას, იმათ კი, სწავლა არ უნდაა —
ღმერთო, ეს რა თაობა მოდის! — წუწუნებს
მასწავლებელი, იმას კი აღარ უფიქრდება,
რომ შეიძლება ეგუბოს თაობას ვინაახლ-
ებულ მთელდარი სჭირდება. არძინ ვინა: ან
თვითონ მასწავლებელი უნდა მიხვდეს, რომ
მასწავლებლებს მისი საქმე არ ყოფილა და
დატოვოს სკოლა, ან ჩვენ უნდა გვეყოს
მოქალაქეებშივე გაშვებულა ვერჩიით მას,
რომ თავისი შემოქმედება და უნარი მისა
ცდნოში გამოავლინოს.

არიან მასწავლებლები, რომლებსაც ახლ-
ადნელი თაობის აღზრდისათვის იმპერატორ-
ული, მუქარაინი გზები ურჩევიათ. ბავშვებ-
თან ყოველთვის შეხლმეჭრელი და გაბარ-
ზელული მოდიან, ხშირ-ხშირად იმუკრები-
ან, უფრო სუიანი, ვიდრე ახალისებენ. ასეთ
მასწავლებლებს სჯერათ, რომ ბავშვები მუდ-
მივად შიშის ქვეშ უნდა ვაძვდეთ, რომ
დამოხორჩილნი. არავითარი დამოხმონ, უკან-
დახმავა, შეუვალებია, თორემ თავზე დავას-
ლებთ! აბა, ვინ გამოვა დავასთან! — მკა-
ცირი ტონით კითხულობს მასწავლებელი. ბა-
შვებში შერბის ქვეშ იმდენიათ, მასწავ-
ლებელს თავის არდებენ: გამოიდგებიანთ
იციან, რომ დფხსთან გასულს კარგი დღე
არ დაადგება. როგორ გაავარონ მას მო-
ზარდმა თავისი გულისტკივილი, ან მოუნდ-
ება კი სულს შეაოხრდეს ვინახოს მასწავ-
ლებელი, რომელიც მასში მხოლოდ ცოდ-
ნის ჰუმბლს ხედავს? ამ მასწავლებლის-
თვის ის ბავშვთა კარგი, რომლებსაც ყველა-
ფერი ყოველთვის წესრიგში აქვს, დაშვარდა.
შეხასუბება არ იცის, სულ მოდიანთი და-
საპატიოს, იმას დილობის, როგორც მიხბი-
ლის მასწავლებელი, არ გაბარაზოს, არ აწ-
ყვინდის. მაგრამ როგორი ხასიათი ჩამოუვა-
ლიანობა ამითხანა ვარჯიშიში მოზარდს?
უფიქრდება ამას მასწავლებელი?

იმპერატორული მასწავლებელი მასწავლე-
ბელი, რომლებსაც უჩინარი წყნების კო-
ნა ამოურჩია ილიდამი! ამ კონანია: მოზა-
რდის პირიკუნების შეურაცხყოფა, ყვირილი

და მისხანება. რა ვერჩიით იმპერატორ-
ული მასწავლებლებს? რა და, რაც შეიძლე-
ბა ჩვეა დახსენიტი მუქარასა და უხე-
შობას, რაც შეიძლება ჩვერა ისწავ-
ლეთ თითოეული თქვენი აღსარდე-
ლის სულში ჩახვევა, მისი პიროვნე-
ბის პატივისცემა, მათთან მეგობრობა. ახ-
ლადნელი თაობა მართლაც სხვა თაობაა,
აბვილად ვერავის დავამიზნებ. ადრე შეეძ-
ლო გვევაქვა: ვისაც სწავლა არ უნდა,
წავიდეს სკოლაში! ახლა კი პირიქით, ბავ-
შვებზედა და მშობლებზედა კარგად იციან, რომ
საყოველთაო სწავლების კანონს ვაგორციე-
ლებთ.

რაკი სიტყვამ მოიტანა, ბარემ ისიც
ვთქვათ. უნდა უფვარდეს თუ არა მოზარდ-
ისთვის მასწავლებელი, თავისი სულიერი
მოდერა? უნდა ევაფოს თუ არა მას
წავლებელი, რომ ბავშვების სიყვარული და-
იმსახუროს? შე აქ შეტახა ვთქვათ: მას-
წავლებელი, რომელიც ბავშვებზე ვერ შე-
იყვარება, და ბავშვების მასწავლებლად ვერ
გამადგება. მოზარდი უნდა ენდოს, მან
თავად უნდა ჩააბაროს თავისი თავი მასწავ-
ლებელს და თითქმის თხოვდეს კიდევ: გამ-
ზარდეთ, ჩემო ყოთლო და ჭკვიანი აფა-
მინა! მაგრამ ბავშვს თუ ვერ შევფარავთ
თავს, როგორ მოვინდობათ? — პირიქით,
გაბეჭმევთ და უნდა სლითო, ძალით გაა-
ჩერეთ. რას ემევაება ასეთი პედაგოგია?
ხომ არ დაბეჭმევება ის მგლის თავზე სა-
ხარების კითხვას? მიიღებს ვინ თანამედ-
როდ მოზარდს დარჩებებს იმ ადამიანისა-
გან, რომელიც არ უფვარს და რომელიც
თვალწინ თითს უტრიალებს: როგორ გაბე-
და იგი მე თეს რას ვინაბი!

თუ მოზარდს მასწავლებელი უფვარს, მას-
შინ ის მეცნიერებაც უფვარს, რასაც მას-
წავლებელი ასწავლის; თუ მოზარდს მას-
წავლებელი უფვარს, მამინე სამყაროსაც საყ-
ვარელი მასწავლებლის თვალწინა — უსუ-
რებს.

თავისი საქმის ხელგონია, ბავშვებზე შე-
ვარებული მასწავლებელი საყოფარ სამყა-
როში გასახებ ბროლის იწავს სარკმელს
შეას: მოზარდს უნდა ვსვდებოდნო, რაც
სარკმლის მიღმაა, სწავლობს, ავიკარ-
დებს, ატყობს და როგორ, კითხულობს.
უხეში, მუქარაინი მასწავლებელი კი შეიძ-
ნებლდ მინას შეხუდავება: რა უნდა დანიხოს
ბავშვში ასეთი მინის მიღმა, ან რად ცოდ-
ნის უფვარული, უსიციოცლო კონტურებისა?

ჩვენ პედაგოგურ აბსტრაქტის ვაწიხით ხო-
ლემ და ბავშვების საღრბაზე ვსიყვარულთ.
მაგრამ ისიც ხომ უნდა ვიციოდეთ, რომ ბავ-
შვები ხშირად ატარებენ თავიანთ ბავშ-
ვურ საბჭოებს და საკუთარ მასწავლებლებს
ავაყარაინობაზე მსჯელობენ. ვინ იცის, რას
არ ამბობენ იქ ბავშვები ჩვენზე: ვის გვაქე-
ბენ, სულში ვაფიქრებენ, ვის — აუად გვი-
სინებენ? ზოგის წინააღმდეგ, შემოქმედ-
ებასაც კი აწყობენ. მასწავლებელი იმას კი
არ უნდა ჩიოდეს, ეს როგორი თაობა მო-

დისო (თაობა ძალიანაც კარგი მამოყვარე-
ლნი არამედ ღრმად უნდა უფიქრდებოდნო).
ისის მასწავლებლობას — საკუთარი პროფ-
ესიული ოსტატობის განახლების აუცილებ-
ლობას.

პატივცემული მასწავლებელი! დავწე-
ფეთ პედაგოგიის შევიწერებას, მისივით
მოჩინავ გამოიდგებას, იკვლით შემოქმე-
დით. თქმა არ უნდა, პედაგოგიის მეცნი-
ერება დიდ ვაღბია თქვენს წინაშე, მაგრამ
გამოხედავად ვთქვათ: განა მასწავლებელი
კი არ არის ვალში მეცნიერების წინაშე?
აბა, ვთქვათ: უკნით, როგორ ხორციელებდა
ჩვენს პედაგოგიას ვისლდ მოხერხებისკის მო-
ძღვრება, როგორ მერძობდა ანტიარ მასწავ-
ლის უკავად გამოიცილებდა? ან რამადრე ჩვე-
ნანს აქვს დაკონსპიკტებული პრაქტიკი პე-
დაგოგიის კლასიკოსის იაკობ ვოგანბეის
ის მოძიებ? პედაგოგიის მეცნიერება
სკოლისაგან უნდა შემობრუნდეს, მაგრამ მას-
წავლებელიც უნდა შემობრუნდეს მეცნიერ-
ებისაკენ, ღრმად სწავლობდეს და შემოქ-
მედებობდა იყენებდეს იმას, რაც უკვე შექ-
მნილია მეცნიერებაში.

არიან მასწავლებლები, რომლებსაც ბავ-
შვები სულსა და გულში იცხვებენ. ამ მას-
წავლებლებს შეუძლიათ იფიქრონ ბავშ-
ვების ცხოვრებით. ბავშვებზედა და მასწავ-
ლებლებსაც მიუბარიათ ერამინებისკენ. ამ
მასწავლებლების გაკვეთილებიდან მოზარ-
დები არ გაიპარებიან, ან რატომ უნდა გა-
ადვილონ გაკვეთილი, რატომ უნდა გაბა-
რდონ მასწავლებელი, როცა საინტერესოა
მასთან ყოფნა, ურთიერთობა, მეგობრობ-
ა?

ძირდასო მასწავლებელი! სკოლის რე-
ფორმა თავად თქვენს ხარო, როგორი ურ-
თიერთობა გვექმნება ბავშვებთან, როგორ
გაიტკეპებთ მათ, როგორ შევფარებთ სკო-
ლას, სწავლას და რად თქმა უნდა, სა-
კუთარ თავს — რეფორმის შედეგი ამაზე იქ-
ნება დამოკიდებული.

გაგებელი გვექმნებთ იანუე კორკაის სა-
ხელი: 1942 წელს დამოუკიდებელი უბსტრო-
ნი ცხარად ბავშვთა სახლის აღსარდებლები
გაზის კანტინში შეუვარს, კორკას კი, ბა-
შვთა სახლის ხელმძღვანელს, ექიმს და
პედაგოგს, შესთავაზეს მათთან ემსახურა. აი
რა უახსენს იანუე კორკას ბავშვებზე ოფი-
ცერს: „დებოთ, ყველა როცა თქვენსავით
არაშეხდა!“ იგი ბავშვებთან ერთად შევი-
და გაზის კანტინაში, ეფერებოდა და ამწე-
დებდა მათ. კორკაა! ბავშვებთან ერთად
დაიფრუდეთ!

მოდიოთ ვისწავლოთ, როგორ დავიფერფ-
ლოთ ჩვენ — საბჭოთა ქვეყნის მშ-იანი
წლების მასწავლებლები ახალი დემონი-
ანების აღზრდის სამსახურში. ახალი ადამი-
ანი ახალმა ადამიანმა უნდა აღზარდოს.

აბა, საერთოდ, დავიწყოთ გულის ფიქარ-
ზე კარლ მარქსის მენება. აღმზარდელი თავ-
ვედ უნდა იყოს აღზრდელი!

სკოლის რეფორმის თავი და თავი სწე-
რედ ამ სიბრძნეშია ჩაკსოვილი.

მაია ბიკაშვილი. პაპა ანგელინას სახელობის პრიზის გადაცემა.

ბრატბორისტი

გაცნობამდე მეგონა, რომ მაია ბიკაშვილი ტანად ძალადი და ვეჯაცუერი ღონის პატრონი იყო. აი ისეთი, რომელზეც იტყვიან, ცენიან კაცს ძირს დასაცემია, ანდა — დედაცაბა თუ გაიწია, ცხრა უღელი კამერი იმასთან რა სათქმელიაო. მაგრამ, როცა ალახნის ველზე ტრაქტორის სექსთან ვნახე, ჩემი უპრობლემა სუბე გაქარწყლდა. მაია ჩვეულებრივი, საშუალო სიმაღლის ნაზი ქალიშვილია, რომელმაც მექანიზატორის პროფესია აირჩია და არც თუ ურავოდ უძღვებდა საქმეს, მიობრძანდით სიღნაღის რაიონის სოფელ ბობდისხევის სტალინის სახელობის კოლმეურნეობაში, იკითხეთ მაია როგორი ტრაქტორისტი-თქო და ყველა გამოკვირბის თავმჯდომარე, პარტიული კამიტეტის მდივანი, სტრაქტორის პარკის ინჟინერ-მექანიზატორი, კიდევ იმ ბრიგადის ტრაქტორისტები, სადაც ქალიშვილი მუშაობს, მის ქებას მოჰყვებიან: ყოჩაღი, ტრაქტორის მართავს, როგორც გამოცდილი, შრომაში გამოკერთილი მექანიზატორის ეკადრებაო.

აღრე, ამ ხუთიოდე წლის წინათ, როცა მაიამ საშუალო სკოლა დაამთავრა და კოლმეურნეობაში საბუთხაოდ კომპარტიული საბუთხით მივიდა, მის ქებას ვერავის დააცდენებ-

დით, თავის მოტყუება არავის უნდოდა, რადგან ცხოვრებიდან რამდენი მაგალითი იცოდნენ: მოვიდოდა კოურნიობაში რომელიმე ახალგაზრდა დიდი ჰაიპით, ამას ვიპამ, იმას ვიპამო. ჰა და ჰა, ერთი-ორი თვე შერჩებოდა ტრაქტორის და მერე, თითქოს კარხანამ უყბინაო, დაჰკრავდა ფეხს და ნაჩაყოფიანად ვადათარგებოდა: აღარც ტრაქტორი, აღარც კოლმეურნიბა!

მაია ბიკაშვილი სულ სხვა ყაიდისა გამოდდა. მართალია, პირველ წელს გაუჭირდა „დეტზე“ მუშაობა, ბევრჯერ სხვებისაგან მაღულად ცრემლუმებაც ყლაპავდა, მაგრამ მამივე სათავაზრო აღამიანი, რესპუბლიკის დამსახურებული მექანიზატორი ქალი ელენე ნატრიაშვილი წარმოუდგებოდა თვალწინ.

— არც ჩემთვის იყო, შვილო, დევილი ტრაქტორის საქმესთან ცდომბეზე, რა დროს, როცა იმი იყო, როცა ქვეყნის ბედ-იბაბლი თითოეულ ჩვენსაგანზე ეკიდა. გვიჭირდა, მალიან გვიჭირდა, გვეშობდა, გვეციოდა კიდევ. მერე, რა, მაინც თავს არ ვზოგავდით, ვაჯაცუაროდ ვებრძოდით მიწას, დღეც მიმუშავებოდა ხედავდ და დამეც, ცხოვრებმა სიღამაზე სწორედ სინელებთან ქილილში იბიდაბე, ნუ შემინდებო, არჩეული

პროფესია ვიყვარდეს და ტრაქტორი ყოველთვის დავიჭერდეს, შრომაში ვიყვანო და ვიღვინებ, — თითქოს საიდნებმე ჩაემძობა მაიას სახელოვანი ტრაქტორისტი ქალის დარბილება და ისიც უიმედობის შემორჩენილ ქაის ზურგს შეაქცევა. დღითიღუ თვინიერდებოდა ტრაქტორის საქმეც.

პროფესიის სიყვარული შრომის უღვეგი თასილება. 1980 წელს, ენგეი, როცა მაია ტრაქტორისტი გახდა, 1010 პირობითი ჰექტარი გამოიმუშავა, 1981 წელს უფლო გაყარადა და ეს ციფრი 1.580 ჰექტარამდე გაზარდა. შემდეგ — 1600-მდე. შრომან კვლავ გემბის ვადამეტებით შეასრულა მიხდვრის სამუშაო. ამავე დროს დიდი დხმარება ვაუწია საქვებმომპოვებლებს სიღოსსა დაზხადებაში, დილიან გვიანობამდე ორმოში სასილოსე მასას ლახავდა თვისი ტრაქტორით. ამ ზამთარს, დიდ თოვლობაში ტრაქტორზე მიბმული ლაფეტით ბობდისხევილა მეცხოველეობის ფერმებში სავეები მიჰქობდა. დადაც გახაზუბული და კვლავ მიხდვრებს მიხსურა.

ახლა ბევრი საწარმოს და მეურნეობის კოლექტივებში დიდი ლაპარაკი და ვაცხოველებული ბრძოლა ყოირათიანობისა და ეკონომიურობისთვის. ამ დიდ სახალო მომზობაში ბევრი მექანიზატორი ჩაება. მათ შორის მაიაც, შრომან 900 კილოგრამამდე საწვავ-სამზიხ მასალა დაზოგა, ერთ ამდენს ალაბთ წელსულსაც მიუმატებს და ხუთწულდის ბოლო თვეს დაზოგილი საწვავით იტყუებს.

პრესაში გამოქვეყნდა 1985 წლის საქართველოს სსრ სახელმწიფო პრემიებით დაცლოდებულთა სია. რესპუბლიკის შვიდი სოფლის მეურნეობის მუშაოდენ ეს ცილოდ ბობდისხევის კოლმეურნიობის მექანიზატორის მაია ბიკაშვილსაც მიაკუთვნეს.

მთელს სოფელს, მთელს სიღნაღის რაიონს მიელოცა მაიას ეს დაფასება, დაულოცეს ქალობა, მკლავ-მარჯვენა. მისი დიდი დაფასების სიხარული ვერავ არ იყო განებლებული, რომ ახალი ცნობა მოვიკოდა. — სსრ კავშირის სოფლის მეურნიობის სამინისტრომ ჩვენი ქვეყნის 70 საუკეთესო მექანიზატორის პაპა ანგელინას პრიზი ვადასცა. მაია ბიკაშვილიც ამ პრიზის მფლობელი გახდა.

ყოველი დიდი თუ მცირე ცილოდ აღამიანის დაფასებია. იმისათვის, რომ ის მოიპოვოს, წინ დიდი შრომითი ასპარეზობა. რომელსაც მაია ბიკაშვილი თავის ტრაქტორით სერავს.

შირაქში გვერი ძალია...

ს

აქართველოს მთიანეთიდან შირაქში ჩამოსახლებულთა მხოლოდ შვილებმა, შვილშვილებმა და შვილთშვილებმა ისწავლეს ვახის ნოვა. მათი მამა-პაპა მიწის სიყვარულმა ჩამოიყვანა და მხოლოდ მიწათმოქმედებასა და მეცხოველეობას მისდევდნენ. სხვა რაიონები ყურძენზე, ლენინზე, მარცვლეულსა და მეცხოველეობის პროდუქტებს ცვლიდნენ. მერე საკარმიდამო ხავეთებზე ნელ-ნელა გაჩნდა კენახები და მთიელი კაცი თუ ქალი გაიწაფა ვახის მოვლა-პატრონობაში. გაიწაფნენ და გაუსწრეს კიდევ მამა-პაპით მევენახეებს.

ახლა საქართველოში არ გვევლდება ისეთი საზოგადოებრივი მუშრებობა, რომელსაც ვენახების იმდენი ფართობი ჰქონდათ და იმდენი ყურძენი მოჰყავდნენ, რამდენიც წინ თელწყაროს რაიონის სოფელ ხემოქელის სტალინის სახელობის კოლმეურნობის მევენახეებმა მოჰყავთ.

— კოლმეურნობაში ახალი დარგის განვითარებამ, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განმტკიცებამ ახმეშათა დიფერენციაცია გამოიწვია — გაჩნდა მამაკაცური და დუნდაცაყური სამუშაო. მამაკაცი მამაკაცურ სამუშაოზე არიან დასაქმებულნი, ქალები — ქალებზე, მაგრამ ეს დაყოფაც პირობითია, რადგან კოლმეურნობაში იოლი სამუშაო არ არსებობს, ამიტომ არის ქალები ძირითადად ფერმებში და ვენახებში არიან დასაქმებულნი, — გვითხრა კოლმეურნობის თავმჯდომარემ, სოციალისტური შრომის გმირმა არსეს კობაიძემ.

1.500 ჰექტარ ვენახში, სადაც ყოველწლიურად 13.000 ტონაზე მეტი ყურძენი იკრებება, მამაკაცებს ქალები სჭარბობენ. ვახის მოვლა-პატრონობა ჩვენში კაცის საქმე იყო ყოველთვის. მაგრამ დღეს არც ქალები უღებენ ტრუს.

კოლმეურნობაში მევენახეები ოჯახური იჯარის საწყისებზე მუშაობენ. თითოეულ ოჯახს 4-5 ჰექტარი აქვს გაპრობუნებული. თავმჯდომარე ოჯახური იჯარის მოწოდებზე ხელმძღვანელები დაგვისახელა და მათ შორის ყველა ქალი — სოფლისათვის, პელო ქურციკაშვილი, ელიკო ნათაძე, ქეთო თეზლაშვილი, თინა გუბაშთაშვილი და სხვა. თითოეულმა საშუალოდ ჰექტარზე

100-110 ცენტრი ყურძენი მოკრიფა, სიტყვა საქმედ აქცია. ელიკო ნათაძე და ქეთო თეზლაშვილი ქსნის ხეობიდან შირაქში ჩამოსახლებული მთიელების შვილები არიან, შირაქში დაიბადნენ და ამ დოჯახდნენ, დამკვიდრდნენ და გამრავლდნენ. ქეთო თეზლაშვილი ოთხი შვილის, ხოლო ელიკო ნათაძე სამი შვილის დედაა. ვენახში შრომა

საკვე ჩვენი და ჩვენი თანამოსაქმელთა ოჯახები, ვმრავლდებით, ვგართობდებით, სწავლა-განათლებას არ ვიკლებთ, ასეთ პირობებში კი მხოლოდ მშვილობა, უსრუტობა (ცა ჩვენითვის მთავარი. იქნება უხვი დულ-წრეთით! — ყველას მაგიერ გულ-წრეთად ვგვიპასუხა ქეთო თეზლაშვილმა.

მშვიდობიანმა 40 წელმა დოვლა-

თინა გუბაშთაშვილი

მათ ხელს არ უშლის კარგი მეოჯახეები, დედები და შვილშვილები ბებიები იყენენ. თინა გუბაშთაშვილი მოხეყვა, ზემოქმედულ გულბათაშვილს გაჰყვა ცოლად და საუქმეთეს მევენახის სახელიც დაიმკვიდრა. სამ მცირეწლოვან შვილსა ზრდის და როგორც უკვე ვთქვით, მევენახეობაშიც დიდ წარმატებას აღწევს.

ამ შრომისმოყვარე და მეოჯახე ქალბები ერთი შეკითხვით მივმართეთ: რას ინახრებდით?

— ჩვენთან ადამიანი თუ შრომობს, შრომა უფასდება, კოლმეურნობაში კაცები ღირებულება საშუალოდ 9-10 მანეთია. დიდ შრომსაკლავს გვაძლევს აგრეთვე საკარმიდამო მეურნეობა. ცხოვრება ამ გვიქირს, დოვლაით და ბარაქით არის

თითა და ბარაქით აავსო ზემოქმედელთა ოჯახები. ამ დოვლაის წყარო კი მევენახეობაა. ამიტომ არის, რომ ასე ირგებიან ზემოქმედელი მევენახე ქალი თუ კაცი, დიდი თუ პატარა. ბარაქიანი ართველი იზიენის წულულს ზემოქმედლებმა. ქვეყანას 9.250 ტონა ყურძენი მისცეს და ამ საერთო საქმეში თავიანთი წვლილი შეიტანეს იმ სამიულმა, რომელთაც წილად ერგოთ ამ პატარა წერილობი მოგვესწევიან. მათი სახით ყველა ზემოქმედელ მევენახე ქალს ჟულსოცათ დიდ წარმატებას, ვუსურვებთ ზედნერებებს შრომას და პირად ცხოვრებაში.

რ. დავითიანი
წითელწყაროს რაიონი.

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ბიურომ მოიწვინა ბათუმის სამკერვალო საწარმოო გაერთიანების ინიციატივა - სკპ XXVII ყრილობის დღეებში დაზოგილი ენერჯით იმუშაონ. ვაივაზბო ნარკვევს გაერთიანების დირექტორზე მერი ხალვაშზე.

თავისი კამათი

● მერი ხალვაშ

აქ მამასთან ერთად მოდიოდა ბავშვობისას. თავბრუდამხვევი სურნელებით ვყოფიდა თეთრი მავნოლია. იდგნენ და იტირებოდნენ ზღვისკენ. მამა ტალღის სმაურში ლექვის რითმის თუ ეძებდა, გოგონას კი ანტერესუებდა, საით მიდიოდნენ ვეშები...

ეს მავნოლია მისი ცნობების ყველა დიდი მოვლენის მოწვევა: სკოლა ოქროს შედაღზე დამატარა, საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტში მათემატიკის დიდმა სივარტელმა მიიყვანა, ატეომტიკის და გამოთვლითი ტექნიკის სპეციალისტი გახდა. სულ რაღაც დასტურებაა მამის, ცნობილი პოეტის ფრიდონ ხალვაშის ავტორიტეტი-ყველაფერს დამოუკიდებლად, ნივთის და შრომის წყალობით მიიღწია.

ყუდაშვიდი წლის მერი ხალვაში ინფექციის ფაბრიკის დირექტორი იყო, ოცდაათისა ბათუმის სამკერვალო გაერთიანების დირექტორად დანიშნეს.

დაევიწვარა მისთვის ელვად შევადრ-ნაქების შეხვედრა. კაბინეტში შესვლისას ისე შემოვარდნა შევადრამ, ვგონა მავიდამდე ვერ მიადგე. მავრამ, როცა რესპუბლიკის პარტიული სელმძღვანელი მის შესახებ ვიკითხე, გამოუშროა, ირველი სიმშვიდე მამოვდა. მამინდელი გულხდილი საუბრისას ერთსხვად კიდევ იწამა, თუ როგორ უნდა აფხუზებს მშრომლებს, იმ ადამიანებს, რომელთა ხელმძღვანელობით იცისრა. ახალგაზრდა დირექტორს საქართველო ძალბების რწმენა და მუშაობის დიდი სურვილი გაუძლიერდა.

ხელმძღვანელი უპირველესად, კაცობრივად უნდა იყოს. მამადალი სიტყვა, უხუხუხი შინაბრუნა დაბალი პერსონალიზმი დაწვეუებულია. მუშაა ყველაფრის შემქმნელი, ამიტომაც აფხუზენ მის. თბი-

ლი, ადამიანური, გამაგები, თანატოლი - ასე მიიწინევენ შერის ბათუმის სამკერვალო ფაბრიკის 1500-იანი კოლექტივი და ხულოს სამკერვალოს 500-მდე მშრომელი. ისიც მზად არის ყველას უერთგულოს, დიდებს მისალმნდელი ცხოვრებისეული სატყვირისაგან.

აღმათ ამიტომაც დამევიდრდა ამ საწარმოო გაერთიანებაში შეგნულად დისციპლინა, ურთიერთობებისციემისა და მხარდაჭერის ატეომტიკა. აქ ყველამ იყის წუთის ფესი, სახელმწიფო ვეშების შესრულებისა უიცილებლობა და საქმის ერთგულება. პატარა სამკერვალო სააქმოს ჰეავდა 1928 წელს აღწერილი ფაბრიკა. მამინდლები ითქმის ახლაც მუშაობენ, ზუგ-ზუგნი უნდინაზე გავიდნენ და ახალბედებს მხოლოდ მათს ამბებს უყვებიან. ახლა სთუივდ სააქმო კეთილმოწყობილია და კარგ სამუშაო პირობებს სთავაზობს ყველას, ვინც აქ მოხვლას მოისურვებს.

თავსატრევი და საფიქრალი ბევრი აქვს წარმოების დირექტორს, მტკანუნელად განიცდის მუშახელის ნაკლებობას. აჭარაში ბავშვები მორავდენდნენ. ახალბედა მუშა-დედები სახუმარის ტოკებზე და შეზღუდულია. როცა ბინა არა აქვს და ფაბრიკაში მუშაობა აღარ სწყაიდა. განს 1979 წელს შეშებული 70-ბინიანი სახლი გასწვდებოდა ყველა ბინის მსურველს? განს ის 10 ბინა, რომელიც წილობრივად მიიღეს ქალკისაგან, დააკმაყოფილებს რიგში მდგომ 200 მუშებს?

მერი ყოველდღე ფიქრობს ამ საკითხზე და გზას ეძებს. აი, სულოში ახალ სახსნს აწევენ, ბათუმშიც დიორეკვენდ ახალი საცხოვრებელი ბინების მშენებლობას. ამახ გარდა, მათ კოპოტარტიული მშენებლობის უფლებაც მისცეს... საქმეს თავი ედგება, მუ-

შახლეს შეინარჩუნებენ, პროდუქციის ხარისხი კიდევ უფრო გაუმჯობესდება, გავაძე კვლავ შესრულდება...

სამკერვალების მოდერნიზაცია ერთ-ერთი სადღესობა საქმეა. ახლანდელი მანქანების მითარ სავედვლის ვერ იტყვიან, მავრამ ისეთი მანქანები სჭირდებათ, ერთი მუშის დახმარებით 4-5 ოპერაციას რომ შესრულდეს. მამინ ბომ მუშაობა სიმჭირე ვერას დაკლებს მათ!

საქართველოს ბავშვებს ბიონურულ ფორმებს ბათუმის სამკერვალო ფაბრიკა უკრავს. ვაისად მათი კრების პროცესში გადაკლდება მათი კომპლექსური შექმნილი სახალა დანიერება, რაც შრომის ნაყოფიერებას თბის პროცენტით გაზრდის. ახვე დაისვენებ, ქაღის კაბებისა და ხალათების კრების პროცესშიც.

წედლეული? გროის სამშეულის კომბინაცი ქსოვილების ხარისხით ვერ აქნაყოფილებს დღევანდელ მოთხოვნებს. ამის შესახებ მეომ თათისი მოსახრება ვროში მოწვეული თითბირზე გამოთქვა. უკეთესი ხარისხის კომპლექსური შექმნილი ახლა რესულოდან ჯლიან ბათუმელები.

დირექტორის ყოველდღიურ საზრუნავშია ახალი რეზერვების გამოვლენა-გამოყენება და მორავდ წედლეულისაგან მომხმარებისათვის საჭირო პროდუქციის შექმნა. ის წინსაყრდობით ინიციატივა, რომელიც სკპ XXVII ყრილობის დღეებში დაზოგილი ენერჯით მუშაობას ითავალისწინებს, ბათუმელ მეტყველებს სულ უფრო მტკანუნება და სხვა საწარმოებშიც კრეკლება. ყველა საკითხი პარტიული, პროფკავშირული, კომკავშირული ორგანიზაციების ერთობლივი მონაწილეობით წყდება. ქალთა კომი-

№ 1 სააქროშო

ტები, რომელსაც გულიკო კვაჭავაძემ შემდგენლობის, მხარში უღვას აღმოაჩინა. მარტოვე მადღებისათვის დახმარების, სასიდილოს მადღაღარისხოვანი პროდუქტების მომარაგების, მუშათა შორისური და მატერიალური წახალისების, შათი შვილების უკეთ დასვენების საქმეში.

ოჯანში გვიან დაბრუნებულ შერის შინაურები სახეზე ატობენ, როგორი მდგომარეობაა ფაბრიკაში და თუთონაყ გადმოღვებით ხოლმე დღისა და შეუღლის განწუხილება. ის კ, თუმცა ყოველი დღე დაძაბულია, მაინც გულმოდგინედ მუშაობს საყარდიტო თემაზე, რომელსაც მალე დამთავრებს და როგორც მოსკოვის შრომის სამეწიწიერო-კლუკითი ინსტიტუტის ასპირანტი, ეკონომიკის შევნიერებათა კანდიდატის სამეწიწიერო ხარისხს მოიპოვებს.

ბათუმიდან კი სხვა რესპუბლიკებში აქ დაამზადებული ქალისა და ბავშვის კაბები და ხალათები იგზავნება, სადღე მათ ხალისით იძენენ, მუხრწონს და სიამოვნებით ატარებენ...

ლია კაპაბაძე

ნაწი მელდი

ბორჯომ-ბაბურიანის ხეობა

ამ მთების იქეთ მთებია,
უფრო მაღალი მთებია,
ამ ზევის იქეთ მინდორი,
უფრო გაშლილი მინდორი,
სად ცის სილურჯით თვრებიან,
კიპარისნი და კვიღონი.
თან აქ ზევული გზებია,
ისე ზევული გზებია,
ვით კიბე პოსტიდონის,
ცაყ სხვა, მუთი ანანებია,
და მიწაც სულ სხვა კიღონის.
ამ სივრცეს წილად რგებია,
თქვას. — აბა ქვეყნად ვინ მჭობნის?!

უგვირგვინო და უტახტრევანო

შენ ჩემთვის ისევ, მეფე ხარ ისევ,
უგვირგვინო და უტახტრევანო,
გზაწვრილებს შორით მინათებ მზისებრ,
სხვითა საუფლოს რომ დავევაწო,
რამ კვლავ ავმალდე მტრედისფერ
ციცენა,

აღბოთ ასე ზიგ მითომ მძევალღო,
თუმცა დარდებსაც შორითე მისცე,
მავრამ შორითე ჩემთვის მშვედღო
და ამიტომაც, შენ შეუცვლელი მეფე ხარ
ისევ,

უგვირგვინო და უტახტრევანო!!!

შემოდგომა ზელაწინს გზაზე

ამ გზაზე თეთრი მავალი იცის,
ამ გზაზე თეთრი მავალის ტყეა,
ამ გზაზე თეთრი მავალი იცის,
ამ გზაზე მუღამ დაზე თუ დღეა,
არ მოაკვებნებს სიო ზელაწინს,
გულს გაღავილის ფერად ზალიანად,
გემბობრება, როგორც სხაინი მზის
და მოგაიყვება, ამ დროს რას ნიშნავს —

ასწლოვან ხეთა ზუტბუტ-შრიალი,
ტეშო წუაროთა სხვაგვარ ჩხრიალი,
და თვით სიყდილის თანაზიარი,
ჭრელი ფოთლების ორომტრიალი...
ტოვებ ზელაწინს და მიგაიღებენ,
თეთრი მავლების თეთრად ნათება,
რომ დაგაიწიწენ, რომ დაგაიწიწენ,
წამთარსო ხეებს რა ემართებათ!!!

„ჩემი“

ერთ წველელზე უწოდი მინდა შეგახედო, ნემო შეიხსენებო! ამბავი, თითქოს არც ისეთი არანაწველესობითა, როდის მინაწილე თუ არა, მოწმე მანინ ამ ვუფილვართ და მანინ გვატყვიებით!

იენისის მშვენიერი საღამო, უწოდი ბავშვების ტრიალი ისინი — აქ ახლა ამ წველელს სხსლებს პატარა ბინადართა გამოყენა.

უხედა თქვენი ურადლებს განსაკუთრებით პატარა რეზომ მიიტყია. თავისი ძვირფასი ჩაქვლობით და უსწორი ველითაყვადით ის მართლაც ყველაზეან გამოირჩევა. ეტყობა, „ჯირითით“ დაღლილა, ჩამოქვეითებულა და ახლა ღლივ კმაყოფილებით უუარებს, რა აღტყვებით უღლიან გასს ბავშვები მის ველისობედს.

- დასმეო, რა! — ესეჩვენა თემური.
- არ შეიძლება!
- რატომ?
- ჩემია და იმითომ.
- მარტო ერთ წრეს დავარტყამ.
- ხომ ვთხოვარი, არ შეიძლება!
- ისე მანინ დაუჯდები, რა!
- არა, არა!
- რა მოუვა?
- რა და გაუფუძვდება... დედად. არ მინდა და არ ვხედავ, ახლა? ჩემია, გესმის? ჩემი! — რეზო ველისობედს გადაუფორა.
- თავი დაწე, ვერა ხედავ, ღორია! — ვიამ ხელი დაავლო თემურს და განსე მიათარებს... — ღორი, ღორი!
- ვინ არის ღორი? დედა! — აღრიალდ რეზო.
- რაო, რეზოო, რა მოვიციდა? — ლამარა ნაღლაჩეთილი მოსყდა აიენის შოაკიებს.

- ვიამ, ღორიო! უთხარი რამე, რა!
- ღორები თვითონ არიან! — გახედსლუბული ლამარა უწოდი ჩამოიჭრა.
- ერთხელ დასმეო, თემურმა!
- ერთხელ! მერე მთელი უწო აიგდებს... განსე ვიდგარი თემური და ვია, სხეუბისან მალულად, რეზოს შემუბებს უღრებუნენ.
- შესედა, შესედა, გემეო! — ღრიალებს რეზო.
- თითხე ვერავე დეაკარებს! შერიანებო, გაუარდებო!
- რატომ კადრულობ, ლამარა! — წარბი შეიკრა ნატო ბებია.

- კვადრულობ! ბავშვი უწოდი ვერ ჩამომიშობა, რომ არ დავყოფი!
- შენც ისე ჩამოშოვი, რომ არ დავყოფი.
- მათხოვრულად, არა?
- აქ მათხოვრები არა ვართ! — იფიქრა ბებია.
- ა, ავე, რომ ზრდით და ამხინჯებით... — თქვენსთანები ამხინჯებში ვუადვლო, ბატონო, იმ თქვენს ზღაბრულად მორთულ ბინაში, ზღაბრულად ჩაქველ-დახურული, თავისი საუცხოო ველისობედით და...
- ეს საერთო უწოა.
- ბავშვებსაც ერთნაირად უნდათ ცხოვრება.
- რა ვქნა, თუ ზოგი მშობელი თან უკვება შეიღებს, ზოგი კი...
- ესე იგი, ჩვენ ჩვენი შეიღები არ გვეუარება! — ისე იფიქრა ბებია. — ნუ გეწუნიება, ნემო ლამარა, და მშვენიერი ბავშვი იყო რეზო, სანამ...
- რას ჰქვია, „იყო“!
- პო, სანამ გაიდგადეგებოდი. სხვათა შორის, შენც ნორმალურად იქეყოდი.
- არაოთმალური და შერიანები თქვენსკენ შერიანებ. წამოდი, შეიღო, წამოდი! — ლამარამ ერთი ხელი რეზოს ჩაავლო, მეორე — ველისობედს და შინისკენ გაარბენინა. — ყველამ ერთნაირად ვიქსოვეთ, ერთნაირად ჩავეიდათ... ინკუბატორის წინილები ვართ?
- ე, ქარის მოტანილს რომ ისევე ქარი წაიღებს, მაშინ რა უეჭვლად ბავშვის გაყოფილებულ შეიღებს... მერე რა შეიღე იყო!
- ჯერ პატარა, ნატო დედა, ვაგა დრო, ჰქვია რომ ჩავარდნება და... — შერიანება მშობამ.
- კი, სკოლასაც დაამთავრებს, უნაღლესხაც, მეგრამ როგორი „ჩემიაც“ ახლა, ისეთივე დარჩება. ჯერ უწოდი შეგადრებს ტოლებს თავს, შემდეგ საბავშვო ბაღში და სკოლაში იზოვებს მოუბრუნებს... პო, პო, ასე ლეგდება ერთ მხარეს „ჩემიაობა“, მეორეს — შერი და ვითარობება.
- ბებია, მეუ მინდა ისეთი ველისობედი! — შემოხევათ თემური ნატო ბებია.
- შენ, შენ მიყიდა, რა! — შეუხევენა ვია დედას.
- შენ მცემ გაქვს! — შეევიდა ბებია შეიღმეილის დაშვიდებას.
- ის მათხოვრულიაო, — რეზომ.

- შერედა, იგი რას ჰქვია მათხოვრული?
- არა, მითხარი, რა!
- მერე გეტყვი. ახლა წადი, ითანამე. თემურმა თავი ჩაღწია და უხალისოდ გაშორდა ბებია. ვიაც თემურს მიკვდა. — ჯერ თითის სიგრძეა რეზო და რა გაფთხოვებით იყავდა თავის საკუთრებს! — გაცივინა მშობის.
- „ჩემია, ჩემიო“, ა? თუშეა როგორც ახწავლიან... პო, ასე ვანწავლით, ასე უწოდით... იმით ვიხსენებ.
- ოღნავ მოშორებით ძქვლკამზე ჩამოქვდაჩა ახლავარდა დედას კალთაში პატარა გოგონა ჩაუსვაებს და კოვზით პირში ვაფას ატყვინს.
- ერთი კიდევ თოქური, ერთი კიდევ: პირი გააღ!
- ალ მინდა...
- ჰამე, თორემ წავართმევენ! არიკა, ჩემარა, თორემ წავართმევენ.
- მაყვალა დედა, მე მინდა, მე მომეცი, რა! მე, მე! პირდაღებული ბავშვები დედაშეიღს შეგვეყვან.
- არ გავშვებ, არა! ეს თოქოსია!
- თოქოსი კი არა, ჩემია, ჩემი! — ვითომდა ერთმანეთს ეტყობენ პატარები.
- წადით, მოგეშორებით თქვე ცუდებო, ცუდებო! ვასიხედა თემურებს მაყვალა პატარებს.
- თუდი, თუდი! — თოქომაყ ხელ-ფეხი აუქნია ბავშვები.
- აგრე, აგრე! შემოგვევლა პირი გააღე, გააღე, არ წავართვანი! ჩემია-თქო, უთხარი!
- თემი, თემი! — გაქვივითს გოგონა და შემუბებითა და ფეხებით იფერებებს ბავშვებს.
- ოოო, აგრე, გენაცვალე! საძაღლები! — თოქუნას ნამუ-ნამუ ჩვენიო.
- ალა, ალა!
- ამა, პირი გააღე, დიდი პირი! თოქო თემუმი მოასყუფავა.
- ოოო, ჩემი კარგი გოგო, ჩემი ჰქვიანი გოგო! — ბარწყინებს მაყვალა — ა, ასე თუ რაბებს შევაქვამე, თორემ... — გაღაღდაპარაკა შემოხედს.
- უნდა, თოქონი! — აქებუნ პატარები. განრეკულებული გოგონა კი წაღმა-უკაღმა იქნებს მუბრებსა და ფეხებს. ერთი-ორი შეშტო დედასაც მოასყუფავა.
- მეუ ცუდი ვარ?
- თუდი, თუდი! — ბავშვების სიცილ-ხარხარით წაქვზებული თოქო დედიოვალს დას-

ზურგის ჯანსაღი

წელა და გამეტვითი უსრალო პატარას.
ერთ-ერთი ზაგუვი დედოფლის ახალგაზრდა დაიხარა.

— თეზია, თეზი! — აწივდა თოვს.
— შენა, შვილო, შენი, არაჲნი ვართ მეუკი! — ამომწინებს მავალა შელის და მოწვევებითი სიმკაცრით უტყვის ზაგუვებს.
...იქნებ შემდეგია კიდევ, ჩემო შვიკო-ველო: ღირდა ამ ჩვეულებრივ ამბავზე უფრადღების გამახვილება? ღირდა, ღირდა და სწორედ იმიტომ, რომ ეს ამბავი ჩვეულებრივია, იმიტომ, რომ ასე, ღვენდა შეუძნელებად ვუწოდებ ხელს პატარას, „ჩემო პიპი“! დაავადებს, რომელიც შემდეგ სიხარებით, სიძურებით, მომხვეჭლობით გადარჩება და ყველა ამ ანტისოციალურად გრძელ მოვლებზე იწებს თავს, რაც ასე რიგად ამბავებს ღვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებას, ანგრავს და აუბედურებს ოჯახებს, დაშლამდევე ღვის და ანადგურებს პიროვნებას, ხოლო შის აღმზრდელაბა...
შეუხებელი ხანდაზმულა სახლებში, — რადღაცა შეილისაგან სიმბერეაგარეული და უგულოდ მიტოვებული, — წელიწადში ერთხელ რომ არ მოაკითხავე... ზოგი მთავანის პირში უკუეურ საქმეს ვადასკოლია და შრომად უპატრონოდ დატოვებულა, ზოგი — შეილის ვინაზის არც კი გაეცემულა, რომ ოჯახს და საზოგადოებაში კაცურკაცხედ მიჩნეულ და ღალატინებაში უფულ შეილის სახელი არ გაუტეხოს... ერთს კი ვეუდა მთავანი უღალბოდ ვეუცხეს: ჩემთვის გვერძელ ლუბას ვერ ვომტებებო, ყველაფერი შეილებსათვის მიწოდებო...

...ადამიანს — ადამიანად ვეფ-მამა ქმნის, ადამიანურად კი — აღზრდას, — ამბობს დიდი ექვდავარი იაკობ ვეგაგინიძე.
...სიმა მარაღედა ერთ-ერთი ჩვეულებრივი ენოს ცხოვრების ჩვეულებრივი სურათის მოწვენი გახდებო, იქნებ, ვეგაგინებულად მოეგვეწინო ჩვენი შიში? არა, არაფერია ვეგაგინებულა, რადგან მართლაც ბევრი რამის ცოდნა სჭირდებათ ახლებსა და აღზრდელს — პირველთაგან უპირველესი კი ზაგუვი ადამიანური თვისებების: კეთილშეგობების სიკეთის, უმჯობელობის აღზრდის ცოდნა.

ერთ-ერთი ცნობილი ადამიანი მწერალი ქალი სუვაკო ხასიდა მოეგითხრობს, რომ ოსაკეში არსებობს უთითარდემბარების მასეკი, რომელიც მოიიღოს 30000-მდე კლიენტს. რას ფიქრობო, რა შედეგი კლიენტებს ბანკში? — თავინდო მებერ ნაკეთობა კეთილ საქმეებია, რომლებშიც ქულებად ვერგობდა და საქარობისამებერ სასიკეთოდ დატოვრდებო.

„რასავა გასეუქ შენია.“ — ამბობს სულმანი შოთა. — დისი, რასაც ვეგეუქ შენია — სულეობი ვეხეულბოა ეს თუ მებერიალურა და ჩვენს ბრძენ ხალხსაც ხომ უოქვამს: „სიკეთე ქენი, ქაჯაზე ღადო და წინ დაგმედუბაო“.

ამ დღეებზე პრინციპებზე ვეგებრებებს უბარებო შენა შენა — წენეუქ სიბერის იმედო, ჩვენი ქვეყნის იმედო და შრომავალი.

1941 წლის 7 სექტემბრის ღრუბლიანი დღე იყო. ქვეყანაზე ომის საზღვრები ხან-ჩანა ეწიო. ამ დროს ქა ახალციხიდან მთელს საქართველოს მთიად მესხ ქალბების მოწოდება: „ჩვენ, ქ. ახალციხის შრომელი ქალები, აღფროვანებულნი წითელი არმიის გმირული ბრძოლებითა და შეუპოვარი წინააღმდეგობით... ვასრულებთ მთელს საქართველოს ჩვენი დიდი სამშობლის წინაშე, აქტიურად ვმონაწილეობთ სახალხო ფონდის შექმნაში. ახლა ვეგაგინებთ კეთილშეგობების საქმეებს შერეგება... ამ მიმართულებით უკვე დაწეხებულა მუშაობა.“
ჩვენ მოვეწოდებთ საბჭოთა საქართველოს შრომელ ქალებს ჩვენთან ამ დიდ, კეთილშეგობილურ საქმეში, ჩათა დროზე ვეგანადგურებო მებერო.

ამხანაგი ქალები! ყველაფერი ფრონტისთვის! ყველაფერი ჩვენი სახელგონი წითელი არმიის დასამარებლად!
ჩვენი საქმე სამართლიანია, მებერი ვეგანადგურებულა იქნება, ვეგარეგება ჩვენ დაეგებება!

მესხი ქალები ამ პატიოტული ნიშნობის ინიციატორი, იყო ყველა მესხისათვის საყვარელი თამარა, — თამარ ჩხეიძეშვილი; ქალბატონა თამარა ხომ მთელი თავისი შეგებულებით სიცოცხლედ და შემოქმედებითი ერთგობა ხალხის კეთილდღობისათვის შეტარა და ზრუნვაში დახარბა, მებერა ის არასოდეს ღალატინებს თავის თავზე, თავის ღვეწმსა და უანგარო შრომაზე, ვეგუნულ ამბავზე.

დაიბადა 1921 წელს ქ. ახალციხეში, მუშის ოჯახში. 1937 წელს სასწავლებლად შევიდა ახალციხის პირველ საშუალო სკოლაში, რომელიც წარმატებით დაამთავრა 1937 წელს. სწავლის ვეგამტეხებზე ოცენებოდა, მებერა, ზელმოყულობის ვეგმო ოცენება აუბედუნებო დარჩა. ამ დროიდან იწყებოა თამარ ჩხეიძეშვილის დაუღვევარი შრომითი ბიარგობა. თამარ უყვარს მრავალტანსერული, თურქეთის იაყარქმინელი თავისი მხარე, უყვარს ის მხარე, სადაც დაიწყო ქართული კულტურის ვეგინი, სადაც ქართველ წინააღმდეგობის ხისხლო დაუფრთაბო ქვეყნის, ცხოვრებისა და კულტურის ვეგანარეგებ; სადაც ჩვენს წინააღმდეგობის ვეგანეგებრებულად ვეგაუყვითო კლდეში ქალბები ვეგინაბო, აუგია გმირების ციხე, სეფარა და ხტრონი მიძღვრების სხვა უმჯობესებსა ხტროლები.

და როდესაც ამ მიწას, მშობლად ქვეყანას შევიდა მებერი, თამარის ვეგუნო სამშობლოს სიყვარული უფრო ვეგანარდა.

ზურგის დარჩენილმა თამარამ იცოდა, რომ ფრონტზე წითელი არმიის წარმატებებს ჩვენი ზურგის სიმტკიცე უწყობდა ხელს. შეუძლებელია ვეგინეთი სამამულო ომის მძიმე წლებში მის საქმიანობას და, პატივსიხედ და მოწივება ახ იგრობო ქალბების, რომელმაც თავისი საქმიანი შრომად ვეგინი შეიხსო მესხ ქალის სახელი.

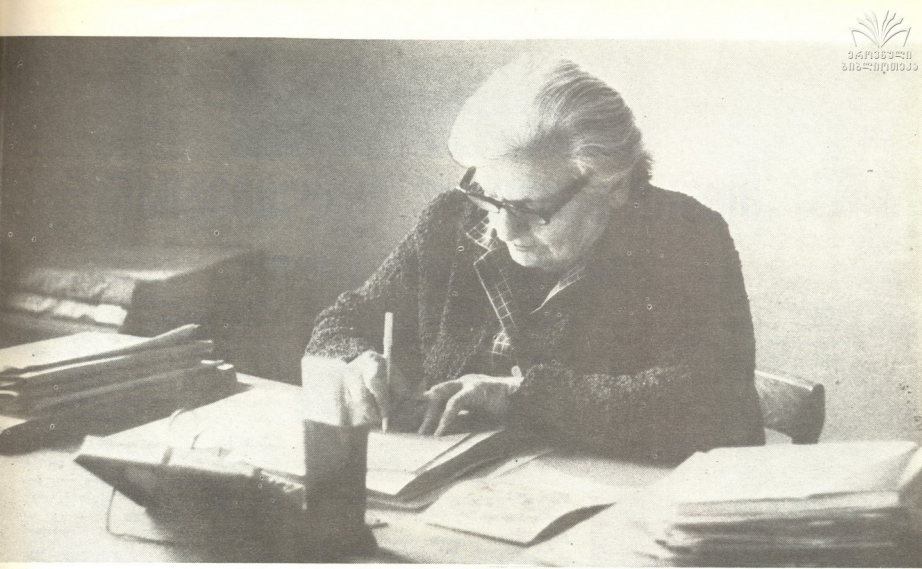
სამამულო ომის დეწიების პირველ დღეებში ფრონტზე ვეგანეგებო ოჯახის იმედო — მუდგულე, წითელი არმიის ოცობერი ვეგინეგმერ უარსებოშვილი. სახარობო წარმატებებით აღფროვანებულ ვეგინეგმერ თავის მუდგულეს სწერდა: „...მე ვერგან ვეგინი, ვეგინი ომი თვე ვეგუნებო, რაც ფრონტზე უარ და ვეგანადგურებ მებერს, ვეგანადგურებ ვეგინებს ვერ უღვერებ ჩვენ მტერი დარტყმებს და დიდი ზარალი მოსდის. ასე რთო, არ არის წუთი, ვეგინებო ქალბები ახ იგლიტეხოდენ; სულ მალე კი მათი სახლოლად ვეგანადგურებო.“

მუდგულეს ანეთი ვეგინებო დიდი სტიმული მემეცემი იყო თამარისათვის. იმისი, როგორც ყველა საბჭოთა ადამიანი, ცხოვრობდა და იღვეწოდა დეწითი — „ყველაფერი ფრონტისთვის, ყველაფერი ვეგანარტეხისთვის“.

სამამულო ომის მძიმე წლებში თამარი პატივის ახალციხის რაიონის პირაპეგანდობა და აცხადების ვეგანეგებრების ინტერტორად მუშაობდა. მასეც ჰქონდა მიწობი-ბი იმში წახლეთა ორბეგინისათვის ზრუნვა. და თუ როგორი იყო ეს დახმარება, ამას ვეგინეთი ამ მრავალი, ვერგანდასული, ფრონტული ბარათიბიდან, რომლებსაც ძალზე სათუთოდ ნახავს. ერთიც ვეგინა: „დღეი სიხითო იმანეს სიტყვები მომარა თქვენზე ჩვენს“ მუდგულე. ვეგინებო მის ზრუნვისა და მორალური მხარეგებრისთვის, არ ჩვენს ვეგამეუფო ცოლს აღმზრდინეთ. ჩემი ოჯახისხედე ვეგინიბელი თქვენი ვეგინებოგმებერი მხარეებს, ახლონებობთ ვეგანეგებრების ტყვეობს მიუტყნებ. თუ ფრონტად ვერ დაგებრდებო, იმედო მქვენს ჩემი ოჯახი არ დაიწერება. ხომ ასეა? ამხანაგო თამარ! ხოლო თუ მებერს ტყვენი ვეგანეგებრებო და კიდევ ვეგინებო ჩემს ოჯახს, მაშლობს პირადოდ ვეგეცეთი.“

ამრიგად, ამ ქარცეცხლთან დღეებში მებერიბო მემეცე მოუღებოდენ დროს, ჩემი

თამარისათვის გულობილი მადლობა ეთქვათ. ომის დროს, ფრონტის საჭიროებისათვის, პარტიასა და მოაჯრობას არცერთი საკითხი არ წამოუჭერია, რომ თამარ ჩილაშვილს, რაიონის სხვა აქტივისტ ქალებთან ერთად, ემთხუაზნით არ აეტაცა და წარმატებით არ გადაეკურა. მესხი ქალები: ნატო კუნდუხაშვილი, ნინო ავალიანი, თამარ ჭიშკარიანი, დარეკან ელიზბარაშვილი, ქნარაყ სტიფანიანი, გუარაყ ბაჩიანი, აწ განსვენებული სონია მიქელაყ და სხვები, უოველოვის იდგნენ შხარში ქალბატონ თამარს.

მძიმე იყო ომის უოველი დღე. მაგრამ უოველად მძიმე მოხაგონარი თამარისათვის 1948 წლის 14 დეკემბერია. მის ოქახს უბედურება დაატედა: ბუღალჯე გმირულად დედუმა ფრონტზე და ეს შაშინ მოხდა, როდესაც მის ერთადერთ ვესს — ანჯორის სამი წელი შეესრულდა. წინა დღეებში თამარი ხომ აღფრთოვანებით წერდა მუედლებს „ჩემო ვალოდია, ხომ იცი 14 დეკემბერს, ანჯორის სამი წელი უსრულდება. იმედუდელი ვართ ეს ვიწრო ფარგლებში აღვნიშნოი. მგაზს, რომ მაღლ დამიბარუნდები გამარჯვებული და მტრე უფრო ბედინერად აღვნიშნავთ ამ ბედინერ დღეს...“

ეს წერილი ნაწილში მაშინ მივიდა, როცა ვლადიმერმა უკად აღარ იყო. ბედინერება-უბედურების საოცარი დამხმევის ზღვარზე

მამამ თავისი გმირული სიყვლილით, შვილს თავისუფალი და ბედინერი ცხოვრება დაუშველიდა, მაგრამ ეს კია, შვილის დაბადების დღე, სხარულთან ერთად, დედას ყოველთვის უსსნის მოუშუშებელ ჭრილობას და საშინელ ტკივილს მგვრის.

თამარი მძიმე დარდმა ვერ დაჯანა, სუელი არ დაეცემულა, შუბად მხოლოდ და მხოლოდ შრომა, სხვა ადამიანებისათვის ზრუნვა მაჩნდა. არც ჰქონდა სხვანიარად მოქცივის უფლება ის ხომ ნუგეზისმცემელი, მაგალითის მიმცემი იყო სხვებისათვის, უნდა გაეცლო...

ომის მძიმე წლებში (1948-45) ის ვერ მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დირექტორი, შედმდე კი რაისახუბის აღმასკომის მდივანი იყო და, ამ ადგილზე მუშაობის ვაშს, მოედლა საქმიანობა დაქვემდებარებული ჰქონდა სამაშელო ომის მოთხოვნებისადმი.

ომი, რომლის ერთერთი აქტურ ზურგის ქარისკაცად გვევლინებოდამ თამარ ჩილაშვილი, სამშობლოს გამარჯვებით დამოავრდა! მას შემდეგ, ინათებს თუ არა, ფეხზეა ქალბატონი თამარი, სამსახურისაკენ მიერაქარება. ამჟამად რაიონულ გასუო „წოიელი დროსის“ რედაქციაშია, სადაც, ოცდაიო წელზე შეტია, წერილები გაყოფილები გააგედ მუშაობს. ამაყ დროს უცვლელად

ხელმძღვანელობს რედაქციის პარტორგანი-წაკიას, ქალთა რაიონული სახელოს თავმჯდომარეა, და კიდევ ვინ მოსთვლის, რამდენ სასიყეთო საქმეს აკეთებს, რამდენი სასოგადოებრივი დავალება აქვს იშვიათად ტარდება რაიონში ღონისძიება, ის რამ არ ესწრებოდის, ან აქტიური მონაწილე არ იუოს.

პარტიამ და მოაჯრობამ მრავალჯერ აღნიშნეს თამარის შრომითი დეაწელი; ხალხმა მრავალჯერ აირჩია რაიონული სახელოს დეპუტატად.

1981 წელს კი, დაბადების მე-80 წლისათვის ვაშო, რესპუბლიკის კულტურის დამსახურებული მუშაკის საბატო წოდება მიენიჭა.

ნაყოფარი ქალი უოველთვის გვიან ბრუნდება სამსახურიდან, შინ რამ შეეა პირველად ადრე აღდუბული მედულის სურათს შეადლებს ხოლმე ვაგას. სურათი სეგვად მოგონებებს აღუძრავს, მაგრამ თამარს ამ სეგვას გაშუდმებული საქმიანობა და ხალხში ტრიალი უქარვებს.

ვიტა მოდისაძე,

სამცხე-ჯავახეთის ისტორიული მუზეუმის მუცინერიმუშაკი.

გვექ შე კი არ მინდა ქვეყანას შეილებოც
დედაზარდო კი არც საფროს საქმეს გამოვა-
კლდე. მარტო ჯამ-ჭურჭელ არ ვყოფ გამო-
დებული?

ბევრი ახლა მაღლა საძოვრებზე ცხვრის
საწველიმ არიან წასული, ამას წინათ გზუ-
თშიც გამოვრეს, სახელოვანი მშრომლებიც
არაიან. ღობა და რუსუდან ქენჭაძეები, დო-
რაკო, ვენია, ჭეიხიშვილები, ნათუ-
ლა გამობრძევილი, ნათულა ვოვაშვილი, თა-
მარ ბალახაშვილი, სხვებიცა. იმათი ამო-
ყვანილი ცხვრის ყველი წუნდაუდებელია.
ჩვენი ახალგაზრდების ერთი პრივივდა კომ-
კაგმირის პრემიის ლაურეატია, მანანა პა-
ვლიაშვილი ხელმძღვანელობს. ყველანი პა-
რტი გოგოები არიან - რუსიკო, შშია,
ელენე, ნინა, მანანა - ყველანი პავლიაშ-
ვილები. ფერმის შესახველში უწერიათ -
ნამატი ასი პროცენტით, წველაობის გე-
მა ვაძამდე და ვაფაჭარბებითაო. იმ პა-
ტარას, მანანას თავიდანვე ეტყობოდა სიყო-
ნადე. ფერმაში კომკაგმირული საგურთით მო-
კიდა. ისე იხახვდა თავი, საოლქო საბჭოს
დეპუტატად ავირჩიეთ. თავი ვაფაყვარა,
თვალში ვინმეს რომ ჩაუვარდეს, ხელ არ ამა-
იხვამს. დეპუტატად რომ ვირჩევდით, კოლ-
მეურნეობის მოანგარიშებ, აფუნა გაზო-
ზამოვრად თქვა: მოსაჩვენებლად კი არა,
ერთ-ორ წელ ლემიტისთვის რომ წამოშვებ-
ბენ და ცნობასთან ერთად ვაჭრებთან, მარ-
თლა შრომის მანანა, ფერმადან არ წავაო.
ოსტებიც ვუკვებ, რუბეზიდ ვერკვარა. „გვე-
ნი რუსი ნინა“ ვერუ ეტახან მაღალეობებს
რადღ. მეორე, ვლია ნუახანია ამბობს, ასე
მეონია ამ მთებში დავამბადეო, სუ თავისი
რუსული სინდრებით შეპილინებს ამ მთებ.
ზოია ჭისიევა ხუთ შვილს უზრდის კარელი-

● ეთერ საბიაშვილი, ზუკა და ციფრი გოვაშვილები შატლის დამაჯებისას

ტებებს. ამ პოლო სნობას მრავალშეილა-
ნობა ვახსირდა. ეგება შე და სამედან გე-
ვისწრონ კიდევ. საბედა მაღასამლევი გმი-
რი დედაა, 10 შვილი და 36 შვილიშვილი
ჰყავს. ვერუ ხოლმე იტყვის ნდკალი რი
ცოცხალი იყოს, ტახტიდან თავის ნებით გა-
დავიყოფო, ყველაფრით ვაფუფუნებულეში
ვართო - გზა გინდა თუ წყალი, ვაზი, ელე-

ქტრონი, ფქვილი, ფუზუ ლონჩიათა ვდე-
ვართ, აღარაფერი გვაკლიაო. ის რომ ასე იკ-
ვეხება, ახლავაზრდებს ბრახუბთან, რაოთ
არ ვაგაკლია, კულტურული ყოფა ვაგაკლიაო.
ხვირანი კლები არა გვექ, ტელევიზორიც
ყოფილია ვერ აჩვენებს, კინო რომ ყო-
ველდე ვაჭრდეს, ე ჩვენი ბიჭები სახსულ
განადა ვაგაკარებთაო.

კაცები

ჩემმა ამირანამ სამხედრო სამსახური
მაიხალა, ჩამოვიდა სოფელში, მიიხვე-მოი-
ხვდა, ცხვირი აიბზუა და რუსთავ გასწია.
ქალაქიო, ქვეყანაში გავალ, ღამას ცხოვ-
რებასა ენახა, ამ დაფრეულ მთებ ვაფე-
ვლებო. სამხედროში შემდეგლების ხელე-
და ჰქონდა ნასწავლი, საქმეში ჩადგა. ჩა-
მოდიოდა ხოლმე, ავიყვება ბიჭებს, ხელფასი
იძენია მათ, სუ ვაგიფით თქვენი ცხვრებ-
და-ბროხეხანიათაო, ყოველ დედა კინო-ოატ-
რში უზივარო. კრო მვენიერ დღეს კი,

ცხვარი ყზღარის ზამთრის საძოვრებსაცენ
რი დაძირა, დაქკრა ფხვი და ცხვარ გაპ-
ყვა. თავმჯდომარეხითიერ დედაბრებინა გზო-
დან, რაც ცხვარში წამოველ, გული საეულეს
ჩამიფდაო.

ეგება მართლა სისხლში მოსდგამთ, რა კი.
ცხვარ სუ დარჩეული ბიჭები უვლიან. ვერ
იტყვი, რომელი რომელსა ხეობია, ყვე-
ლანი უღალატები არიან, გატანებია. სა-
ერთო საქმისთვის გულმეყრელები. წელწალ
ყზღარ ძალიან უამინდო ზამთარი იფდა, მა-

ინე ყველას ჩვენმა ბიჭებმა აუბოხს. ისი-
ფორე წიკლაურმა, გოგლა და ნოდარ ხოკ-
ნიშვილებმა ას დედაცხვარზე ას-ისი ბატ-
კნი დაზარდეს, ღამის ამდენივე არანე თი-
ნაკაშივლამა, ილო კარტლემე, ზაურა და
ავალიდა პავლიაშვილებმა, ღელსი ვოლოშ-
ლმა, ტარიელა და რომინიონ მაღაშვილებ-
მა, სხვებმაც შეგებმა. ვერუ ადული კი არი
იმ ციცი, ადრინა დაზახუსულზე ბატკნის გამო-
ზრდას უბოთ უნდა გაათბოს. თითო ბავშვი-
კით უნდა შეუფერება.

უკეთესობა უზღლებ კილია

უკეთესობას მოითხოვენ ჩვენი გოგო-ბიჭე-
ბი და არც ვაჭრებუნებათ. განა სხვისი ხე-
ლოთ ურდით ის კარგი პირობები. დღმრთმა
დავკეთფარის, სხვისი შეუჭურენი იყოს. კოლ-
მეურნეობა ისე ვაძლიერდა, კაცდენს ღი-
რებულმა დღმრთ ღამის არი თან მთეო ვა-
უწროვარა. ზარმანაო, არცაბე უღაბარა
ჩვენმა თავმჯდომარემ, ცოტადა დედაკლდე,
ღამის ორ მილიონამდე მანქანის დოკლათ

შეუჭმენითო, ექსანსი თათს მანქანად შე-
ეგება დაფარნაო. კარგი თავმჯდომარე გვეყვას,
ხალხისთვის სხვაშეშეშეშეშე, ხალხთა
ეკორობის ორდენის კავალიერა. რი ავი-
რჩიეთ, ცეცხლოვით დატრიალდა, არც ათვის
თავს მისცა მოხვენება, არც წვენა. ამა, სო-
ფელ რა შეუშეშეშეშე, გაქვეა ხალხი. გა-
იფდეს თავი შეუჭმენებმა. მაშინ ჩამორჩე-
ნილუბი ვევათო. შევჭრათ ვეკოხინდენ უკ-

ნამხრებლემ. ვეთო სიმეჭრე იყო, კომი-
სისი შეუჭმენებლდ ერთი კოვლი ცხვა-
რიც არ დაიკვებოდა. სამართალმა უ-
რი ჭამარ, რი იტყვიან, ისე მიხვდა. გამარ-
ვლდა ცხვარი. ელა 28.000 სული ვევა-
უკანამხრებლდ რა ხანა ვაფუნწარით. წელ-
წალეს ბიჭედა აფილზე ვდეკვარო სო-
ციალისტურ შეუჭრებში. ცხვარიც გამარ-
ვლდა და ხალხიც. დაგროვდა დოკლათი.

პოდა, მიტროპოლით მოითხოვენ კულტურის სახლსაცა, შავა-მადსაცა, საშუალო სკოლასაცა. როდემდინ უნდა ატარონ ვარე-ვარე ე ბაღლებში, ლარგეების საშუალო სკოლაში სიარული უკრით, შორია, ვისაც სადა უკამს ნიფონი და ახლომელი, იქა შუაგინან შეი-ლებ საშუალო სკოლის დასამთავრებლად ვი-

ლა სჯერდება ეხლა რვა კლასის გახალთუ-ბას.

რევე შექმლება გეაქ. განა აქამდე არ გეინ-ლოდა კარგი, კულტურული ცხოვრება, შავ-რამ შექმლება არა გეკონდა. და რეშადეც ვი-ვაითი. რეუნი სოფლის საქმე ეხვა: კაცი რო მთაზე ავა და იქიდან მეორე, უფრო მაღალ

მთას დიანახავს, იმ მთაზეც ასევე მოე-ღება და კიდევაც ავა. ვევაღერტი გეცხენა! ქმნის პირზე სიდიცა კეთდება, რქონა გე-ტონისა, კულტურის სახლსაც ვაშენებთ, სა-ძირკველი ნაყარეს, საავადმყოფოსაც ავა-შენებთ, ვევაღერტი გეკქნება, ვევაღერტი. სოფელიც ქალაქივით არი, ერთ დღეს არ აშენებულა.

აქამდეც რომ ყოფილიყო

გზა თუ ვრთხელ კარვად გაიქრა, იმ გზა-ზე ფეხი აღარ დაგიდგება. წემი ამირანის ამსანავები დაბლა, სამოსახლოზე ბაღასსა თობამენ, ჭანრაკინები დავეუსხე. იქა ლა-პარაკომდუნ, საკუთარი ცხვარი რაღათ გეი-ნდა, კერძო ცხვრის მოვლაზეც ხელუასი დაგვენიშნა, თვეში ოთხას-სოთხას მანეთზე გამოვდივართ და იქნება ათასამდინეც ავი-დეთ, თუ ესე იქნება სულაო. ვქსპერიმენტი კი არა, ეს წესი ცხვარ-მეცხვარის მაღაოაო. წვენი რაიკომის ახალ-მდივან აქებდუნენ, ქუ-მსიშვილის გეარისაა. დიდი ჭკვიანი კაცი ყოფილა, აგრემც იმან იხაროს ქვევანზე. უნინ ვიზღარში მწვევს საკუთარ ცხვარ რო გევატანდით, ვამრავლების შავივრ განა-სეურებულს ნამოგევივანდა, მველმა დაგევი-კამაო. ეხლა წვენი-წვენი ცხვრის მოვლის სარეუბი კოლმეურნეობაში შევავაქ, კოლ-მეურნეობა მწვევს კერძო ცხვრის მოვლი-სათვის ისევე უნდის ხელფასს, როგორც კო-ლმეურნეობის ცხვრისათვის. თანაც, თუ აქამდე თითო ცხვრის მოვლისათვის მო-ჭრითა იღებდა, ეხლა პრემიებია. დამატე-ბითი ანაზღაურება იმის მიხედვითაა, ნამა-ტის, მატელისა და ვეკლის მიღების გეგმას რამდენსაც გადააჭარბებენ. ზარალ აქამდეც მწვევსს უწერებოდა, შოვება კი ვეკლაზე თა-ნამარდ ნაწილდებოდა ცოტა-ცოტა. ასლა მოვებას ის იღებს, ვინც ამ შოვებას შემო-იტანს. შრიგადულ იჯარას თურმე ექსიან ვერე მუშაობას. ავისა და კარგის ახეიანიოი გარნევა აქამდეც რო ყოფილიყო, შაროლა ზღაპრული ცხოვრება გეკქნებოდა. შრო-მა დაუფადა. ვენიველუ წვენი პარტიასა და მთავრობას, ოღონდ მშობიობა იქნებოდეს, სხვა აღარ გეინდა რა!

სამი მიღებაშვილის ტკბილ, დულუნა სმას თითქმის ეს ენაში აჭრილი, გავუშვებელი მთე-მიც უსმენენ, შუბლიდან ნაოჭი გედაპრი-ათ, ამავედ დასცქერიან წვიმის მამა-პაპათა სალოცავს, ლომისის ეკლესიას და ამ დიდე-შულ, ამღერებულ სიყვარულით მოხიბლუ-ლები იღიებოან.

მელისო ზარნიძე

შარნალ „სოციალისტური თეორიის“ 1985 წლის 20-ე ნომრის ფარგლებში გამოცემის ფორმალურად დიდიხარისა ნაშრომად პაპ-ლორეას ნაკვეთი პანის რაიონის სოფელ მთისძირის კოლ-მეურნეობის უფროსი თავმჯდომარე ლიანა მამფორია, რომლის თარგმანებაც ვთავაზობთ მკითხველს. ამ ცნობის წინაშე ლიანა მამფორია მუშაობის ფარგლებში მთავარ მართლმართლად გადაიხვეწა.

ჯადოსნური ყურძნის მცვენი

● ლიანა მამფორია

რ

ემს გვიჩვენებს ლიანა, პოეტური სახელი ჰქვია — ლიანა, მისი გვარი კი ძალიან არის გავრცელებული დასავლეთ საქართველოში: სოფელ მთისძირის მკვიდრთა ნახევარი მამფორიები არიან.

...მთელი დღე ლიანასთან ერთად კოლმეურნეობის მიწების შემოკლას მოვანდომე. ნათელი ფერის „მოსკვირის“, რომელსაც ლიანა თვითონ მართავდა, მზე მწველ სხივებს აბრწყინებდა. თავმჯდომარეს ვველადან სიხარულით ხვდებოდნენ. ისიც კმაყოფილი იყო მინდვრების დათვალიერებით. სოფელში უკვე მორჩა სამუშაოები: როველიც დამთავრდა და ბოსტნეულის მოსავა-

ლიც უკვე დააპირავეს. ლიანარეოში ჯერ მხოლოდ სიმწიფეს იწყებდა ნაყოფი, კომპოსტის მოსაგებად კი უკვე იღებდნენ.

პირველად ვინახში შევხვდი ერთმანეთს. და ეს შემთხვევით არ მომხდარა, ლიანამ მოისურვა ჯერ ვენახი ტყეებშია ჩვენთვის. აქაური ზვრები სომ მთელი სოფლის სიამაყეა. აქ ვისაც ვინდა ჰკითხოთ, რომელი გემი ვაზია ვველაზე უკეთესიო, არც კი დაფიქრდება, ისე ვიპასუხებთ: ცოლიკაურიო. ცოლიკაური მართლაც სახეა მზიოა და მიწის სინოყვირით, გემრიელია, სურნელოვანია და ჰარვისფრად ელვარებს. ცოლიკაურიო, — ამ საუკეთესო ლიანით, — თავი მოსწონთ მთისძირელებს.

ჩვენ ამ ჯადოსნური ვაზის გულდასმით გაცნობა მოვისურვეთ. ის ორმოცდაათ წელს ძლებს და მხოლოდ ერთ თაობას როდი ახარებს თავისი ნაყოფით. შარშან აქ მისი არსებული მოსავალი მოიწიეს — ქექტარზე 50 ტონა ყურძენი. სხვა დროს კი ამაზე ხუთჯერ ნაკლებს ჰკრეფენ.

მთავარი აგრონომის, საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის კურსდამთავრებულის — მურმან მამფორიას აზრით, ასეთი დიდი წარმატებები მიწვენი ახალი აგრონომიული მეთოდების დანერგვა და ძველი გამოცდილი მევენახეების რჩევა-დარიგების გათვალისწინებაა. ასეთი აქ შევინ არიან. ისინი, ასაკით დაბრძენულნი და

დღიურები

მატყარი ღვიძირი ზარაფივილი

ოქდასამი წლისა ვარ. ტანად მღალღი, სუსტი აგებულებისა, ცისფერთფალემა. ომის დამთავრებისას დაგბადებულყვარ.

წლებულს სამხატვრო აკადემიის ვამთავრებ. მაისი კვალს გაკეცო, ასე ამბობენ.

დედაჩემი ძალიან ღამაში ქალია, პროფესიით ექიმი, მამა — მხატვარია, მღალღი, ვაკეცური. ოჯახის ნაბოლარა წვერი — ჩემი დაიყო ირინე, მეათე კლასის მოსწავლეა.

ჩვენი ოჯახის წევრები უკვე გაგაყვანით მახარებდა, ჩვენზე რომ იტყოდნენ, ზედნიერი ოჯახიაო და ეს სიხალისე, ალბათ ბოლომდე გაშვეებოდა, ადამიანის ცხოვრება რომ მხოლოდ სამომად მოსაკონარი ამბებისაგან შედგებოდა.

შველყვარზე მეტად ეჭვი ღრღინს ადამიანის გულს, აფორიაქებს მის სულს. ეჭვით შეზარობილზე საცოდავი ქვეყნად არავინ არის...

... ერთი ჩვეულებრივი საღამო იყო. ტელევიზორის ყურებით ვიყავით გართულნი, ახალ სატელევიზიო სპექტაკლს უჩვენებდნენ ომის თემაზე. ეს საღამოც სხვა საღამოებით ხალისიანად ჩაივლიდა, რომ სპექტაკლს ოჯახის წევრებზე უცნაური ძალით არ ემოქმედნა.

... ექიმი ქალის ფატიშვილს ვერ დაუღვინავინ იყო მისი მამა. ვილყას ყურში ჩაუწვეთებია, ის ვინც ზჭრდის, შენი მამა არ არისო და ტრაგიკულად განიციდის ამ ამბავს, ვითრად მოითხოვს დედისაგან საიდუმლოს გამხელყას...

...სლოტრად აღელვებული დედაჩემი ცრემლებს ვერ იკავებს. ფერდაკარგული მამა დანაშაულზე მისწრებული ბავშვითი ხან დედას შეხუდავს მავდრებელი თვალებით, ხან — მე.

ჩემდა საუბედუროდ, თვალი ისევ საცო-

საკენ გამქეცა. ერთხელ კიდევ შევაფლე თვალი ჩემს ორეულს და ეჭვი, რომელიც 16 წლიდან გულს გამიკენწყლავდა სოლმე, კვლავ მობრძანდა...

... იმ ღამის შემდეგ გარეგნულად ვშიპარულობდნი, გული კი კვლავ უცნაური საიდუმლოს ახსნას მთხოვდა. ეჭვმა იმდენად დამიმორჩილა, რომ ერთხელ, როცა შინ არავინ იყო, მაისი კაბინეტში შევიპარე. ვხედავ მამა აქ ჩაიკეტება სოლმე და წერს. კარგახნის ტენისის შემდეგ ნაწერს მივაკვლიე...

საერთო რვეულზე პირველ გვერდზე, ღამაში ასოებით დანწარნილ დესტაბურება წავიკითხე: „ღღიურები“. ეტყობოდა ჩავიჭირებული მოთხრობის სათაური იყო. რვეულში სიყვითლეშავარული ფურცლები ეწყო. კითხვა დავიწყე:

... მაშინ, (ასე იწყებოდა ერთ-ერთი) მე შენ მახსოვხარ ძვირფასო, თვალწინ მიდგას,

იმ დღათა მოგონება

ზწირად ხდებდა: სადღეისო საქმეს ხელოვნოვრი გადასდებ, ხვალ კიდევ ზეჯისთვის და ეს დაპირება დაპირებად და დათელი სიციცხელ სანანებლად სარქობდა.

ეს ამბავი რამდენიმე წლის წინათ მოხდა: ბატონი ვასო გომიაშვილი საავადმყოფოში იწვა, მის უამრავ მნახველთა შორის მეც ვიყავი. ზწირად დადილოდი სანახვად, რაც მეტად ახარებდა. უამრავ ათობარს მის ახლად განსვენებულ მეთულზე ევგენია ავაბეკოვაზე ჰამოძივდებდა. შეეძლო დაუსრულებლად ებასა მასზე, მე და ევხია მრავალი წლის მეგობრები ვიყავით, ათეული წლები ემოგაულობდით საგასტროლო მარშრუტებით და, ცხადია, დამეგობრდით. კარგი მოქალაქე, გულისმხიერი დედა და მეთულე გახლდათ. დიდად ფაქიზი გემოვნების ხელოვანი იყო. უტყუარი ალღო ჰქონდა — პირველი ბეჭის გამოქმინსთანვე იცოდა ვოკალისტის ჩანაფიქრი. მისი თანხლება ავსებდა ძირითადს — მომღერლის გააზრებას. მუსიკალურად, მოკრძალებით მიჰყვებოდა მთავარს და მამეველი ამ მოკრძალებებში ყოველთვის ხედავდა მის დიდ მოქმედებას. მსახიობების (გარდა მომღერლებისა, იგი მუშაობდა საესტრადო ენარის ყველა ოსტატთან) მასთან მუშაობა განსაკუთრებით უყვარდათ. საჭირო რჩევას იძლეოდა, მუშაობის პერიოდში ანთებული შემოქმედი იყო. იშვიათი მესხიერება ჰქონდა. ზეპირად იცოდა ყველა იმ მსახიობის რეპერტუარი, ვისთანაც ერთხელ მაინც ემუშავა და ბევრჯერ გამოუყვანია მსახიობი უხერხული მდგომარეობიდან.

მასსოვს, ქალაქ მოსკოვში, ჩაიკოვსკის სახელობის საკონცერტო დარბაზში, ქართული ხელოვნების ოსტატთა კონცერტი იყო. როდესაც ჩემი გამოხვლა დაემათავრა, დარბაზიდან მხოვვე შემესრულებინა რომანსი — „ფარანი“. კარგახანია ეს სიმღერა რეპერტუარიდან ამოღებული იქონდა. ოხონა საკმაოდ დაყენებული გამოდგა, ევგენია არ დაბნეულა — გამამხნევა, ზუსტად მოიგონა სიმღერის ტექსტი და ტონალობა და ასე გამოიყვანა უხერხულ

ლი მდგომარეობიდან.

ქანი ევგენია საქმის სიყვარულით სულდგმულობდა. ბატონ ვასოთან სულ ახალ-ახალ რეპერტუარზე მუშაობდა. უამრავ საქმეს ასრულებდა, ყველა უყვარდა, ყველაფერში ანალოგულთა ემებდა. არავის აწყენინებდა და იშვიათად შეიმჩნევდა ვინმესთან წყენას.

თმის ღრის სანგრებში, სადგონ-ტო კონცერტებში მონაწილეობდა, ხელთ აკორდიონი ეკავა, მისი ხელოვნება ამხნევებდა და უსაცეებდა მეომრებს ბრძოლის ენის. მშვიდობიან პერიოდში კი რამდენ სამკოთა და უცხოელ მამეწელს ვაკავოდა მისი კონცერტები და სიციცხლის დიდი სიყვარულისა და მეღბიერების განწყობილება!

აი, ამაზე ვსაუბრობდით ხოლმე მე და ბატონი ვასო ავადმყოფის პალატაში. თვალბი ეცრემლებოდა, მაგრამ იღუმელი ღმობი მაინც უერთოდა სახეზე, თითქმის გრძნობდა საყვარელ მეგობართან შეხვედრის სიახლოვეს.

იმ ხნად ვაზეთ „კომუნისტის“ ერთი ახალგაზრდა მომღერლის კონცერტებიდან მიღებულ შთაბეჭდილებებზე ჩემი პატარა წერილი გამოქვეყნდა. ბატონმა ვასომ წერილი შემოქო. სიხუტედა ვასო და გადამაზრებლობა მიმეწოთა. მეურ მიიზარა: „ურთივო არ იქნება, დამეწერა რაიმე ევგენიაზე, მითუმეტეს წლელს

ქალთა წელიწადიო და, მეურ ვარაუდობა სულად ჩაუთო: — „ეტო ბესტო ოჩენ ბლაგოროდნო“. (ასე იცოდა ხოლმე) ცოტა არ იყოს შეეცებუნდი, ეს თხოვნა მწელად შესასრულებელ დავალებად მივიჩნიე, თუმცა დაპირიდი. დაპირიდი და, საუმედლოდ, ეს დაპირება ცოტა ხნით ვადავდე. სულ მალე ბატონი ვასო ჩვენგან წავიდა. გული მწუდება, რომ სიციცხლემ სურვილი ვერ შევუსრულე. ამა რა ვიციოდი, რომ, სიმღერისა არ იყოს, — „ღრო ამ წუთებმაც მალე გადააქცევა მოგონებად“.

ლილი ბავაშვილი.

რეპუბლიკის დამსახურებული არტისტი.

ევგენია ავაბეკოვა და ვასო გომიაშვილი

მღერალმა ავაბეკოვა ფრენხანისთან ევგენია ავაბეკოვა

როგორ ზრუნავს ინსტიტუტი ახალგაზრდა ოჯახების გაპკლიერებისათვის

საერთო საცხოვრებლის ფართო მრღმში, ლიფტის წინ საბავშვო ეტლებია ჩამწკრივებული. ეს სურათი არც თუ ჩვეულებრივია სტუდენტური უიღისათვის.

1981 წელს სხვადასხვა ქალაქიდან ჩამოსულ დაოჯახებულ სტუდენტებს საცხოვრებლად გადაეცათ მოსკოვის აქადემიკოსი შ. გუბინის სახელობის ნავთობპრომოისი და გაზის მრეწველობის ინსტიტუტის საერთო საცხოვრებელი.

ამ საცხოვრებელში, წელიწადნახევრის განმავლობაში 400-ზე მეტი სტუდენტური ოჯახი ჩასახლდა. მაგრამ ინსტიტუტი მარტულ ბინით კი არ უზრუნველყოფს ახალგაზრდა შეუღლებებს, — მათ უპირატესად, აქმაოფილებენ ნახევარგანაკვეთიანი საშუაშითი კათედრებზე, ლაბორატორიაში, ან

აქვე; საერთო საცხოვრებელში, სადაც მოსახარე პერსონალი უმეტესწილად თვითონ სტუდენტები არიან. ეს ხელფასი ორი სტინდენდისაგან შემდგარი საოჯახო ბიუჯეტის საკარნობი დამატებია.

აქ მცხოვრებთათვის ბინა თითქმის უფასოა, კვება — შეღავათიან ფასად აქვთ და უპირატესად მათვე აქმაოფილებენ დასაყენებელი სახლების თუ კანსინონატების შეღავათიანი საცურითაც.

საერთო საცხოვრებელს აქვს დავიდეების შავილა და შობები: ბავშვებისათვის — სათამაშო, სტუდენტებისათვის — სამეცადინოდ და დასასვენებლად, და, გარდა ამისა, ოთახები შვილებისა და შვილიშვილების მოსახლებულად ჩამოსულ მშობლებისათვის.

საერთო საცხოვრებლის უყოფაცხოვრებაც

ოჯახების ინტერესებს ემსახურება: აქ „შრალია კანონია“, თამაშის მოწყევა კი დერეფნებზე აკრძალულია. ბავშვების სათამაშო ოთახში, კედელზე გაკრულ ფერთაზე შობლების შორიგეობის ცხრილია გამწყრული. ეს ახალგაზრდებს საშუალებას აძლევს სურვილის მიხედვით გამოიყენონ თავისუფალი საღამოები.

ახალგაზრდა ოჯახებისადმი ინსტიტუტის აშკარა დამოყიდებულება აძლიერებს, ატორტიტებს უზრდის ოჯახებს.

რეკტორატისა და ინსტიტუტის საზოგადოებრიობას ნაცნობელი კვებს ერთი საოჯახო საერთო საცხოვრებელი (მამ ოჯახისათვის) და 200 ადგილიანი საბავშვო ბავაბაიცი ააშენოს.

შურან, „ზღროკვინი“ № 7, 1985 წ.

შეშოსაპლის წყარო

ბატონ მიიერს, რომელსაც ორი ქალიშვილი ჰყავდა, მანქანა დაეჯახა. ექიმები იძულებული შეიქნენ ფეხი მოეკვეთათ. დამზღვევა საავერტომ საქმის თანხა გადაუხადა. ეს ფული უფროსი ქალიშვილის დაქორწინებას მოახლოებს. ეკლესიაში ჯვარისწერაზე უმცროსმა ქალიშვილმა მამას ყურში ჩასწორებდა:

— იმედია, ახლა ჩემზეც იფიქრებ.

შეთანხმება

- შენმა ცოლმა მართლა შეიტანა განქორწინების განცხადება?
- კი! მაგრამ მეც იმგვარევე განცხადებით მივმართე სასამართლოს.
- პოდა, თუკი ყველაფერში თანხმდებით, მაშინ რატომღა იყრებით?

თავშეკავება

- რამდენი წლისა იქნება ეს მუშია, მაშით?
- აბა რა ვიცი, შვილო, ქალი არასოდეს არ აბის იმ წლოვანებისა, რამდენისაც გვინია.

შხავსება

- დარწმუნებული ვარ, მამა, რომ გუსტავი მოგეწონება.
- ფული თუ აქვს?
- რა საოცრად გაგხარტ ერმანუნს. იმახანე სწორედ ეს მკითხა შენზე.

ჩვენი სიკამათისათვის

უძველეს დროში მხოლოდ ბუნებრივ პროდუქტებს იყენებდნენ სახის მოსავლელად, რადგან კოსმეტიკური მრეწველობა ჯერ კიდევ არ არსებობდა. ჩვენმა წინაპრებმა ბევრი ისეთი ეფექტური ხერხი იცოდნენ, რომელთა საშუალებით სასწაულებს ახდენდნენ. მთელი შაიტი კოსმეტიკური არსებობდა კი უშვარგსად ჩვეულებრივი საკვების პროდუქტების შემოღებარაგლებიდან. ნიღბებისათვის კარგოდის, ხაჭოს, სელის, ხორცის, კვერცხის, კომბოსტოს, ხახვის, პურის ფქვილის იყენებდნენ.

გთავაზობთ ჩვენი წინაპრების ნაცად რამდენიმე რჩევას, რომელთა შესრულებით სათვის უველა სკიპრო მასალას იოლად მოძებნით თქვენს საშარიათოში.

1. შორადილი, მობარბული ცხელი კარტოფლი დაფუფინით, შეუვრეთ ორი სუფრის კოვზი რძე, ნახევარი კვერცხის გული და ნახევარი ჩაის კოვზი თაფლი. ფაფა თბილ-თბილი დაიდეთ სახეზე და ოცი წუთით გაიჩერეთ. ბოლოს თბილი წყლით ჩამოაბეთ. ეს ნიღბი დამკვანარს, შვრად კანს ეტეხება და ახალბობს.

2. ერთ ჩაის ჭიქა წყალში მოხარშეთ ორი სუფრის კოვზი სელის თესლი. ცალკე

ჩაის კოვზით თანხარად ადებულ ცაცხვის უკვათსა და გვირგვინს დასხით ერთი სუფრის კოვზი ცხელი წყალი. ერთმანეთს შეერეული ბალახები და სელის თესლი დაიფუფინეთ სახეზე. ნიღბი კარგია აქერცლოლი, მგრანობიარე კანისათვის.

3. ერთი სუფრის კოვზი შვრის ფანტელი („ნერკუდისი“) ხორცსკაქვ მანქანაში წარღობ დაფუფინეთ, დასხით სამი სუფრის კოვზი ცხელი თაფლი და შვრის ფანტელს კარგად შეაზილეთ. მიღებული მასა სახეზე დაიდინეთ; ოცი წუთის შემდეგ გრილი წყლით ჩამოიბანეთ. ნიღბი ძალიან უხდება შვრად მიწისფერ სახეს.

4. შეუვრეთ ერთმანეთს ერთი სუფრის კოვზი ხაჭო, ერთი სუფრის კოვზი რძე და ერთი ჩაის კოვზი თაფლი. ჩვეულებრივი წესით გაიკეთეთ ნიღბი. ნორმალურ სახის კანს უხდება;

5. ასე გრამი შეაქვ კომბოსტო გაატარეთ ხორცსკაქვ მანქანაში, დაუშვით აქვეყნული კვერცხის ცილა და ერთი სუფრის კოვზი პურის ფქვილი. ეს ნიღბი ცხიმიანი და ქანშრთილი კანისათვის არის სასარგებლო.

6. ერთი სუფრის კოვზი პურის ფქვილი, ერთი ჩაის კოვზი სახეზე გახეხილი სტაფურ

ლოს და რამდენიმე წვეთი ლიმონისაგან მოწაღებული ნიღბი უკველვერ სახის კანს არგებს.

7. ხორცსკაქვ მანქანაში გატარებული 100 გრ. მქვლე ხორცის დაუშვით ათი წვეთი ზეთის ზეთი და ერთი კვერცხის აქვეყნული ცილა; სახეზე გაიჩერეთ დაახლოებით ერთი საათი, შემდეგ ჩამოიბანეთ გრილი წყლით. ამ ნიღბს თორმე ძველ რომის მშვეფებო ემაღლებოდნენ.

8. გახეხეთ ერთი თავი ხახვი, დაუშვით თითო ჩაის კოვზი თაფლი და პურის ფქვილი. ეს ნიღბი უხდება ფერისმკაშვლებიან განაშენებ კანს.

9. ცოტადენი საფუარი დააქუცმაცეთ, დასხით რამდენიმე ჩაის კოვზი ცივი რძე. მიღებული ფაფა გაიჩერეთ სახეზე, ვიდრე არ გახშება. მოშორეთ თითების წრიული მოძრაობით; ნიღბი კასაქმუნებ კანს უხდება.

10. ხუთი წვეთი კანსარის ზეთი შეუვრეთ ერთ სუფრის კოვზ კამდნარ ღორის ქონს და თბილი წყისით სახეზე. ოც წუთის ნიღბი მოიცილეთ. ის კარგად ახალბობს უფერულ სახის კანს;

ლილი გერაშვილი

შობაგონაა

ბატონი დაივი დოლე წყვილი. მან ათი მარკა სანაბელი დღეო ცხენზე რომელსაც „არმაზად“ ერქვა, და მოიგო.

— რატომ მიიყვამიან „არმაზადი“ დაღე სანაბელი? — კითხა მეგობარმა.

— ცოლმა შობაგონა, სწორედ ამ სიტყვით მომმართა, როცა გაიგო, რომ დოლეზე მივიდიდი.

პათოლოგია

ქვრივი: საბრალო ოტო! ისე მიყვარდა, რომ ახლაც კი მზად ვარ სამარში ჩავეყვ; ოჯახის მეგობარი: იყავი გულმორწყული და იქ მაინც მოსავენე.

თანაბრდონაა

ერთ სასოვაფოეუბაში, სადღე კარიერასა და წარმატებაზე ჩამოვარდა ლაბარაკი, ერთერთმა დამსწრემ დაიტრაბა:

— როცა კარიერას ვიწყებდი, არა გამჩნდა პრა, საუბარი ჭკუის ვარდა.

— ო, მისიღობე ძალზე მცირე კაპიტალით დაღეწყითა! — მიუგო გვერდით შვლომმა.

თხროვა

გამოსაშვებ საღამოზე კურსდამთავრებულმა უმწველმა ინგლისური ენის მასწავლებელს მალდომა გადაუხადა და დაძინა:

— თუ რამეში გამოვადგებით, გთხოვთ მიმსახუროთ.

— სხვა რამე უნდა გამომადგე; ეს ერთი თხოვნა შემიხრულე — არავის უნდა, რომ ინგლისურ ენას ჩემთან სწავლობდით. — მიუგო მასწავლებელმა.

გამოუვალი მგომარეობა

— ცოლს რატომ არ ირთავ? — კითხა ნენონობა ქალმა ერთ საცაოად სახელმწიფეველ; მგვამს შეუვადავი გარვენიობის კომპოზიტორს.

— ჯერ ერთი, სამისო სურვილი არავის გამოუთქვამს, მგვამ კიდევაც რომ გამოჩინილიყო ვინმე, მაინც არ ვთხოვდი მისი ცვიდი გემოვნების გამო.

გაზროხილვაა

— ხვალ ჩემი სიდედრი ჩამოდის, — თხნა ლორდმა თავის მზარეულს, — აი, მისი სავარელი კერძების სია.

- დაბ, თქვენი ბრწყინვალეობა!
- და ერთი მათგანიც თუ მოგიწინადებიათ, დაუგებობებლევ მოგახსნით!

გერმანულიდან თარგმნა შ. ამირანაშვილი

მოდური

საბრტყელს სსრ საუნთქავი
მომსახურების სამინისტროს მუდღეობის სასლში

ავტორები მხატვარი მუდღეობები
— ნანა ცვიტაძე და მანანა კუპაშვილი

მილიონებიდან ვერცდებოდეს. დალილ-დაქანცულმა ქობულეთის სადგურად ისე მივიდნენ მოკვალე თვალს. წამსწლელ-დამძრინობა ჭრულ ტრალაში ხატულა კაბუთი, ქოლგები და ჩანთა-ჩემოდნები დაზარალებული სამი ქალბატონი გამოირჩეოდა. მიხვდით... დედა, შვილი და შვილიშვილი იქნებოდა.

მალე, დამატებითი მატარებელი „ქობულეთ-თბილისი“ ჩამოვდა. ყველა მას მიაწყდა. მოგაგარაკთა ტალღამ ვაკონში ისე ამიყვანა, შინაზე ფეხი არ დამიდგამს. ბარგით გატრეული კუბუში მოვხვდი, თქვენ წარმოიდგინეთ, იმ ქალბატონმა შუაგულში.

ქობულეთიდან ბჭუძისთან და კოტეხთან მათი დამშვიდობებამ მოკვლე ვაგონი დაიკუნთა. უფხუბ. შუხუბ დახრეკულმა ბიჭებმა ძილას ჩაანსრეს უფხაფხული მატარებელიდან.

— თლა გადავყვენენ „ხაუციას“ ბიჭები! — გამოწვევად გამოხმვდა ტასიკომ.

მატარებელმა ხელას მოუწქარა.

ქალბატონი მართა მაინვე თადარიგს შეუდგა. ჩანთებიდან თუ ჩემოდნიდან ათასი რამ ამოაღდა თუ ჩაალაფა. ყველაფერი რომ გადააწყ-ვადგომოდა, ვერაფერი მოუხერხა ხელში შეჩვენოდ ქარვისფერი ფეხიდან.

— ტასიკომ ყმანმა მოგაგარაკა, იმდენი ქაობანი ამოვყავიანა იოცხლად, ქობულეთში, — არ დღეაგრავს ქალბატონ მართას.

— რა ვუთხრა ახლა ამას, ესევე ვერ დაუტრეკე ხაუციას? — გაიკრეკა ტასიკომ.

— ის არ ვუთხრა, რაც დაუტრეკე? დედა-შვილის ქოთქოსი მაიკო ვერადღეობს არ აქვიადედა.

— ქამრით ვაგონის ფანჯრის საცრტზე გამომათხი, გარეთ გადავშეიო, ცივი წიკვი არ მოკლდება, — ვერინე დედა-შვილს.

დამიჯერებს, ახლა თოქის ნაცულად ქამარი გახდა მოსაძებნი.

— ჩემსხ ხელი არ ახლეთ, შენი მივიცი! — გასცა პრძანება მაიკომ.

კუბუში დედა-შვილის კოთხე-პასუხი გამოკლდა. ან წითელი ოჯახის შოკლი შემოსაპროს წყარო ჩემს თვალწინ გამოჩნდა. მართა ქამარს ითხოვდა. სიციხისაგან შეწყობილ დედას ოქროსფერი, სიმწრის წვეთები სცვიოდა.

— შენ რომ საკეთილი გქვამდა, სიციხეთის მიწინ ვერ გაიმეტებ! — პრძანა ტასიკომ და შვილის სატრულა ხალაის ქამარი ააძრო... კუბუში სიციხის ბული ტრალადღა.

...მატარებელმა ღურბას მიაკვალა, უკვე ბინდენ ჩამოვდა, ვაკონში ჩაიკურები აიწიო. ქალბატონმა მართამ ძილის თადარიგი დაიჭირა.

— ამ კუბუში, ამ თოქრულში, ამ ლიბოზე ჩემი ძილი არ იქნება! — ჰქრა თითი ტასი-

კომ არც ისე ურთიკო ჰქვემავებდა და ქაობათა თოქრულში.

— ამ ქალს მაინც მოურიდეთ, მივეუთო მოსვენების საშუალება! — შემიბრალა ბებიან.

— რა დროს ძილია, შე და მაიკომ კარტი უნდა ვიპაპაშიო!

ძილი გაიჭრედა.

ტასიკომ შენა საწოლზე საკუთარი თოქრული გადაადგრა; მაიკომ ისიც არ იკმარა, თავის გრძელ ხალაოში გაეხუტა.

— მატარებლით შეგზარბოს გადავხვენივს. სულ მანქანით დავიან, — წუხდა მართა.

ძილი არ მენერა.

ტასიკომ და მაიკომ თვალწინ, სიყვანე გამოჩნდნენ. შოკლი ქობულეთის მოგაგარაკენი. ურომანეთში აირია ტრული და მართალი; საუბარი ძირითადად შორიოტობას, საცალო, თავის დაჭრის მანერას, კარტნი ბღდს ახებდა, ვეის ჰქობდა ამოკოტეხი მიმავალს ... მართლაც რომ ღმერთითი და-ჯივდა.

...ის-ის იყო ჩამთლიობა, რომ იჭურობდა მაიკოს კოცინდა შერძა.

— ბრლიოტის ბეჭედი! — გააკოცა მატარებელი ქალბატონი.

— დედა, ბოლოს შენ გვეკთა ჩემი ბეჭედი, რა უკეთ?

ტასიკომ თითებზე დაიხვდა, ბაჯლილსა და პლტონის ბეჭედების გვარდით მარლიანტისა არ ჩანდა.

ტასიკომ თავში ხელი წაიშინა.

...მატარებელმა სისწრაფის უმეტა. მოსვენება დაეკარგა. სად უნდა წასულიყო მაიკოს ბეჭედი?

ქინდა მთელ ვაგონს, არ ქინდა ჩემს კუბუში. მხაერზე გამოკლდებოდა კუბესთან გაჩნდა. შფოთის ნიშნები რომ გაიკო, ისეთი თვალბული გამოჩნდნა... შემამიყვანა...

— ხომ ეთიხარ, მეკეთოს-მეთოქი, წამელიკვ და შენ გაიკეთე! — არ შეარჩინა დედას მაიკომ!

— „იქ უნდა მეკეთოს!“ „შენ გაიკეთე!“ „იქ მიხედა!“ — „შენ წნაბრითი!“ — გამართებს დედა-შვილმა კვალ კოთხე-პასუხი.

სამიხვე ყველა ჩანთა-ჩემოდნი გადმწრინოდა; ყველა კუბე-კურნული ჩაიხვდეს. ყველა ოქროსი ჯიბე გადმოაბრუნეს და ოქვარგია „ბეჭედი“ დამაშობდა. ტასიკომ, საკუთარ ხელჩანაოში, ვერცხლად ტრეკულ აე-ბეჭული თადარიგის ბეჭედს შორის მაიკოს ბეჭედი აღმოაჩინა.

გოგონამ თითზე ბეჭედი შიორგო.

— გულთან რე მოგაქოთ ყველაფერი... დამ-შვიდდით! — წაეღოტრული ძილაგეტიხიდა.

— გულთან არა, ხელთან! გულთან მს მი-აქვს, რაც თავის სასარგებლად, — ჩაიჭირ-ქილა მაიკომ.

ახლა მართა აუტედა ქალიშვილს: — გულ-თან ახლოს რომ მიეტანა, ერთი შვილის

ანაბრა არ დარჩებოდა, ქალბატონი ფიგურას ურთიხვებდა, არ ჰქმს, არ ხვამს, იქნება წარვემომიხლიო ამა, არა? არ იტყვიო რამდენი ფული გადავყარე ქობულეთში? — თითო „კოკაკოში“ სამ მანქის უხილდით; ახლა ხელს ხარევი? „ის კაცი“ კო შოკლიდა სანატორიუმის „მუტირეკას“, მაგარ ამით არ იჯარებს, — ხაერო ქაობანი დამხვდებულ საჭმელს რა შეუპმოს. როდემ-ქინებდა ცოცხალი!

— „რა ვიბე უძღვებო!“ — გავიფიქრე ძრწოლეთი და მათი ოჯახის „მოთარა მო-მმარაგებელი“, ის უცნობი კაცი შეშუიდა, რომელზე ტასიკო „მამაშენით“ მოიხსენებდა, მართა „მთი კაციო“ და მაიკო — „ქამი-კოთიო“.

ძილატეხილმა მართამ რაკი თოხებულ წინა-ხელმა მხა ოჯახური უნაძრელოტობის აღი-აღმედა; უნდა და ვერ გაეკარგა.

— ჩვენი მთ ხეიარს არ ეკუთვრება არა! — შენი წერვემომიხლიო ხასიათი ისე გადავლო მაიკოს, კაციის შვილად არ ვარგა; ბერევე კუბუში გადავიდა და უკუ...

— დედა! — დაუბრიალა თვალბუმი ტასიკომ მართას.

— რა იყო ბებია, რას მამაველი ამ ჩემს სილაბაზესა და სიმბლეს, შენი ჩანობემა სომ არა მიქვს? — არ დაიწყო მაიკომე მართას.

მოხუცის მოთმენების ფილა აყვას.

— ვერ გაიხივდა ქალბატონი... სწავლას „გადასაყვა“; ახლა შინ ხის... ხანდა გამი-კლბეს თქვენს ხელში ვანმორეკებ? დედ-უბა შენ „იმ კაცხე“ — მოთქამადა მართა.

— რე დახოტოვ გრძობნეთი, ჩემი საქინის მე ვიცი, — გააშველა მაიკომ მოჩმუბარ დედა-შვილი.

ტასიკომ თოხდა. მაიკომ ხელი ომაზე გადასცა, მიიღეს წარება, ბეჭედი მოუსიკვდა. უწერნულე, ეს დედა საწოლ ჩანს, არ და-ვიკარგება, დაიძინე...

ამის გამოვინე ფიცი დეაკარგე და ძი-ლიც. ყველა წუთი იყო მოსალოდნელი ახალი ვიკეთება... სახელიც არ უკითხიათ ოჯახითი მსუვე ცხოვრება ხელ სხვისე-ღულე გამოძიბაღეს... იმ დახოტოვ, ოდნავჩან-ნელბულ კუბუში სარკისავითი ჩანდა მათი სახე.

ერთი რამ გამოიკრდა, ეტყობა ოჯახის მამა ამამ მოძღვარე არ ექნა ღმერთს. სხვა პლანდებდა ჩამოსული გადნენ.

...ალიოტე თბილისში ვიკეთით.

ქალბატონმა მართამ დედული ჩამოსინა.

ტასიკომ გამოძიბადა; ახს, ჩანს სიციხისაგან რომ შევჩარწიო და ვ-კა-მოთი (ახე დამარ-ცვლა).

მატარებელიდან ჩამოსულმა ტასიკომ ქო-ბულეთში გატარებული დღეების ანგარიში ტრეხების გრეხით მუშას ჩააბარა, ისიც და-

შპკა, ჩემს ნურებს ზღვაში ვერაფერი არ გოო.

— გამოადვილო ფეხი, ხედავო, არ დაგვხვდება ის ვაგებტონი, მთელი ბაქანი აიკლო ტასიკომ.

სამიველი შატარბულიდან ჩამოსულ ზღვა: სახლში ჩაიკარგუნა.

არა, ბატონო, ახეთებმა მხოლოდ მანქანით უნდა მივსულიყავო (ხელუროთა საკუთარი იქნება რაუ სახელმწიფო) მხოლოდ მანქანითი თაუკეთონ და მანქანის კარებს მიღმა რაც უნდა ის თქვან, ვინც უნდა ის ლანძღონ, თავი ახალად ერთმანეთს ამ ხელგაქურტულმა სახელივ არ შეიხსენ, ისე გამოაპირკავეს ჩემს თვალწინ მთელი თავიანთი აუღაღებდა. იტვითო, შენ ვინ გეკითხებაო. კი ბატონო, არ მეკითხება, შატარბული იმიტომ ვაკაქეს, რამე მოვიმინოთ და თვალცი იმიტომ — დავინახო...

ოო, მარალა: ჩამოსულმა „ის კაცი“ სადგურში რომ არ დახვდეთ, გაეცნობულეთ დამშვიდობება დააიწყებდა. ამით ჩემს თვალში მოვიკა და ტრასიკოს ზრდილობის უკანასკნელი მარაგივ ვადაქურდა, თორემ მარალა მას ზვარნი, მას თავისი ვასპიტივ ვუყო.

ნათელა ფაილიოვა

შაპარ-ლუხუში

500 გრ ერბო 450 გრ შატართან (უშგო-ხეხია პურა) ერთად გაულხე გათორება. შმე: დაუმატებო ცოტა შარილი, ვანილი, ერთი კვერტიხს გულში, 50 გრ კოჩინია ან არაიუ, კარგად ურეიფო და თანდათანობით შეა-ზილოთ 850 გრ უმაღლესი ხარისხის ფევი-ნი. მიღებულთ ცომი დაქვრიო 80 გრ წო-ნის გულდებდა, მერე თითოეული გუნდა შუ-აზე გაჭერიდა და ისე დაალავებო საცხობზე, რომ მათ შორის შუადღებში დარჩეს. გა-მოაცხებო ნელ ცეცხლზე.

ტორტი „პორაქოვი“

100 გრ კარაქი ნელ ცეცხლზე გააღნეთ, დაუმატებო 1 ჩაის ჰეპა შატარი (პურა), კარგად ათქვეფილო 2 კვერტი, 1,5 სუფ-რის კოჯინი თაღლი, 4 სუფრის კოჯინი მო-ხელელი რძე, 1 ჩაის კოჯინი ხოდა, ვანილი, შარილი და შეაზილოთ 3 ჩაის ჰეპა ფევილი. მიღებულ ცომი 30 წუთით მოაუაგებო. მი-ცვიარში, გაიცხებულ ცომი გაუვიო 3 ნა-

წილად, თითოეული ნაწილი კარგად გააბ-ტურეთ და ცხიმწაწმულ ფორციაზე გა-მოაცხებო ცალ-ცალკე.

პარაში

1,5 ჩაის ჰეპა შატარი, 2 ჩაის ჰეპა რძე, 1 სუფრის კოჯინი სახამებელი ერთმანეთში აურიეთ, შუადღით ნელ ცეცხლზე, განუწყვეტლოვ ურეთ და მოყავნეთ ალუღებამ-დე. შემდეგ გააცივებო. დაუმატებო ცოტა ვა-ნილი, 200 გრ კარაქი და მიქსტრით ათქვი-შეთ გათორებაშდე.

შეა ფორციაში უკველი შხიდას შემო-სწორებო ისე, რომ ერთი ზომის იყოს. ფორ-ციატების ნარჩენები დაუფხვნიეთ. უკველი ფორ-ციატა წაუსებო დაშაღებულთ კრები და მოყარეთ ნიგოზი (100 გრ ოღნავ მოხალ-ღელ და საცემანქანაში გატარებულთ). შემ-დეგ ფორციატები ერთმანეთს დააღეთ და ზევიდან მოყარეთ ფორციატების ნარჩენ-ხისაგან მოშაღებულთ შხიდასში.

შატარბული

პირველი კატეგორიის კულინარი

ხილის ლაქაში თეთრი სუფრისიდან შეიძლება გამოიყენოთ განუაგებელი წყალ-ხადის ზედაწილი, რომელშიც ნივთურის სპირტია შერეული, ან დალკაგებისთანავე ლაქის დაახით ცხელი წყალი.

უპვიხს და ჩაის ლაქაში გამოიყენე-ნა სპირტით, რომელიც სანახევრად წყლით არის განუაგებული და დამატებელი აქვს მცირე რაოდენობით ძმარი. ის ლაქები შე-იძლება აგრეთვე გამოიყენებო წყლით, რო-

მელშიც წყალხადის ზედაწილი ჩამატებულ-ობი ლაქებში შეიძლება გამოიყენებო აგრ-ეთვე ცხელი წყლით. თუ ეს ამ მიზეზიდან, შეიძლება გამოიყენებო წყალხადის ზედა-წი ნივთურის სპირტის ჩამდენივე წყლით დამატებო.

ცხიმის ლაქაში. შაპისი და ხინთე-ტატიური ქსოვილებიდან ახეთი ლაქები უკ-ვალზე კარგად მოსოღება, თუ ნაქვებს ვა-რეცხებო თბილი წყალში, რომელშიც სარე-

ცხი ზღენია ჩამატებული. შაპისი ქსოვი-ლიდან ძველი ლაქები ამოვაჯო ბუნჯითი. ჰეპის კიბებზე ცხიმის ლაქებს მოაცილებო ნივთურის სპირტისა წყლით.

შანხის ლაქაში შეიძლება ამოიყენებო დიშონის მუცის 10 პრაციენტისა ხსნარით. დალკაგებულთ ადგილობრ შევიძლიათ გამო-რეცხებო აგრეთვე ნივთურის სპირტისა თბილი წყლით (1 ჰეპა წყალზე 1 კოჯინი ნივთურის სპირტით).

შატარბული „პოსოვლინიდან“

პარაშისი პირველი და მიმთხე ამოღებამა — „შეიმდგომის ხეპი და პარაქა“ — თ. ნიკოლაიშვილისა და ბ. კოპიანიშვილისა შტარბი სკალიადი

<p>მთავარი რედაქტორი მარინა ბატარაშვილი</p> <p>Главный редактор МАРИКА БАТАРАШВИЛИ</p>	<p>სარედაქციო კოლეგია: ა. ბაზრინაშვილი, ნ. შატარბინიძე, ზ. აბაბაძე, ზ. აბაბაძე, ა. ანასტასიანი, თ. ლაშარაშვილი, ჯ. ლომთაძე, ა. შატარბინი, ა. შატარბინი (შატ. რედაქტორი), ნ. შატარბინი, ლ. შატარბინი, ნ. შატარბინი, ნ. შატარბინი, ნ. შატარბინი (პ. შატ. შატარბინი).</p> <p>საქ. კმ ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა</p> <p>ტექნოლოგიური ნ. ბაიანი</p>	<p>საქ. კმ ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა</p>
--	---	--

შრომის წითელი დროშის ორდენისანი საქ. კმ ც-ის გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14. ორდენი Трудового Красного Знамени типография издательства ЦК КП Грузии, 380096. Тбилиси, Ленина, 14. Адрес редакция: 380096. Тбилиси, Ленина, 14.

ქვემოთა დასახლების უმცირესობის

0 / 137

ՀԱՅԿԵՍՏԱՆԻ
ՌԵՊՈՒԲԼԻԿԱ

ՈՐԵՐՈՒՄ 76178

ՊՏՆՈ 30 433.